תורה דיליה
לחיזוק קנין אישי בתורה

חדותא

גליון שיח תורני לבני הישיבות מבית 'תורה דיליה'

גליון מס' 15 | ימי החנוכה תשפ"ג

וְאוֹר לְנִתִיבָתִי

בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתֵךְ

רשכבה"ג רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
הגר"ג אדלשטיין שליט"א
מי שלומד באופן של 'עסק'
לפי טבעו ובשמחה, מוסיף והולך
בהתעלות גם בימי החנוכה

דרתנו בבן
ימי החנוכה לאורם של
מרנן ורבנן גדולי ישראל

חדותא דעיונא
שאלות ונידונים מרתקים
מגדולי מרביצי התורה

תורתך שעשועי
חקירות וחידודים
בעניני ימי החנוכה

בשיתוף:

למען יצוה

הגאון רבי אלימלך בלוי שליט"א
ביסודות החינוך מימי החנוכה

בני הישיבות משיבים על שאלות 'חדותא' וזוכים במלגות נכבדות ‹ הפרטים בגליון

תוכן עניינים:

דתנו רבנן

ימי החנוכה לאורם של מרנן ורבנן גדולי ישראל

עמ' 8
רשכבה"ג רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה
הגר"ג אדלשטיין שליט"א

עמ' 10
מרן הגאון הגדול
רבינו שמעון רפאל בעדני שליט"א

עמ' 12
מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי משה הלל הירש שליט"א

אליבא דהלכתא

עמ' 16
מרן הגאון הגדול
רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

עמ' 17
הגאון הגדול
רבי יהודה סילמן שליט"א

עמ' 18
חדותא דעיונא
שאלות ונידונים
מרתקים
מגדולי מרביצי התורה

עמ' 46
תורתך שעשועי
חקירות וחידודים
בענייני חנוכה

עמ' 47
"למען יזכה"
הגאון רבי אלימלך בלוי
שליט"א
ראש כולל 'קרן אורה'
ביסודות החינוך
מימי החנוכה

עמ' 52
רשימת הזוכים מבין משיבי גליונות "חדותא" וזוכי תכניות
"ריתחא דאורייתא" אב תשפ"ב ותשרי תשפ"ג

ברכת התורה

ארגון "תורה דיליה" מברך את אלפי בני הישיבות חברי 'תורה דיליה',
על חלקו הראשון של זמן חורף מלא ביגיעת וכתיבת התורה.
להצטרפות לתכנית הכתיבה שיצרה מהפך בהיכלי התורה חיינו:

03-800-90-90

"תורה דיליה" בישיבות

"תורה דיליה" בכוללים

הוצאה לאור

בניית והפקת תוכניות תורניות לנוער

מוקדי הפצת "חדותא": קו "בהיכלו" 03-30-64-200 שלוחה 7

תורה מפוארה בכלי מפואר!

מערכת "חדותא"

מייל: B033064200@GMAIL.COM

פקס: 0722-740-620

ניתן להשיג את הגיליון, בשליחת
מייל לכתובת הנ"ל, יש לכתוב בשורת
הנושא "חדותא למייל".

© כל הזכויות שמורות

תורה דיליה
לחיזוק קנין אישי בתורה

החלוצים 15 בני ברק

טלפון: 03-800-90-90

מייל: A038009090@GMAIL.COM

עיצוב ועימוד: צפורה נויבירט 053-4164845

עיצוב השער: חמציר איתמר נתן 0502643860

חלק מהתמונות באדיבות: שוקי לרר

תורה
לחיזוק קנין אישי בתורה

"חזו בני חביבי דעסקין בחדוותא דילי"

"חדוותא"

חנוכה תשפ"ג

כיצד משתתפים?

מיועד לכלל בני הישיבות מכל הערים

כותבים חבורות

בני הישיבות נוטלים את קולמוסם ומעלים על הכתב חבורה בנושאים המובאים בגליון "חדוותא" - 'ואור לנתיבתי'

משיבים תשובות

על נ"ט השאלות, התמיהות והנידונים של מדורי "חדוותא דעיונא" ו"תורתך שעשועי".

משתתפים ומגיבים לשיעורי הרבנים

מאזינים בימי החנוכה לשיעורים המרתקים ומקליטים במערכת תגובה, תשובה או הערה עבור מוסרי השיעורים שליט"א

תשובות ניתן למסור בכתב או להקליט בקו "בהיכלו" (שלוחה 4), על התשובות להיות מפורטות וברורות לאחר עיון וליבון נושאי השאלה. יש לציין מס' שאלה.

צוות ת"ח יעבור על החבורות ועל התשובות, הכותבים המובחרים יזכו במלגות מכובדות ללא הגרלה, יתר הכותבים והמשיבים יכנסו להגרלה על

מלגות ופרסים בסך אלפי שקלים.

- כל תשובה מזכה בזכות נוספת לכניסה להגרלה -

משלוח חבורות ותשובות למערכת "חדוותא":

לכתובת המייל: b033064200@GMAIL.COM, או לפקס 0722-740-620, או בתיבות "תורה דיליה" בבני ברק, או בתיבות "תורה דיליה" בהיכלי הישיבות.

יש לרשום: שם פרטי ומשפחה, מס' זהות, מס' טלפון, כתובת, שם קהילה ומקום לימודים.

לציין "עבור חדוותא"

השולחים תשובות וחבורות בפקס או במייל או דרך התיבות, יעדכנו בשלוחה 4 לצורך כניסה להגרלה.

הקלטת תשובות: בקו "בהיכלו" בשלוחה 4

- תאריך אחרון לשליחת חבורות ותשובות: ט"ו טבת תשפ"ג -

דבר מערכת

מאי חנוכה? דתנו רבנן!

בעמדנו בפתחם של ימי החנוכה הבעל"ט, אנו נרגשים להעלות על שלחן מלכים בסיעתא דשמיא, את הגיליון הט"ו של "חדוותא" - גליון שיח תורני לבני הישיבות מבית "תורה דיליה".

זכינו ובס"ד גליון "חדוותא" התקבל בשמחה רבה בקרב אלפי בני הישיבות עמלי התורה בכל אתר ואתר והפך לנכס צאן ברזל בעולם הישיבות, כאשר מידי בין הזמנים ומידי חג עמלים בני התורה בחדוותא ומשתעשעים בעיונה של תורה, מתחזקים ומתרוממים משיחות המוסר מכבשונם של רבותינו מעתיקי השמועה, מתוך מנוחת הדעת.

הגליון שלפניכם "חדוותא" - "וְאוֹר לְנָתִיבָתִי", גדוש בתוכן עשיר – ימי החנוכה במשנם של מרנן ורבנן גדולי התורה, בהלכה ובאגדה, וכן הוקדשה בו יריעה רחבה למדור הנפלא "חדוותא דעיונא" - שאלות ונידונים מרתקים ממרביצי התורה בענייני ימים אלו.

אנו קוראים בזאת לבני הישיבות היקרים לשאת גליון זה בחיקם בימי החנוכה ולשאת וליתן בו מתוך פלפולה של תורה בחדוה, וליטול קולמוסם להשיב לשאלות בכתב ובהקלטות ולהעלות על הכתב חבורות בנושאי הגליון.

"חדוותא" הינו נדבך נוסף בפעילות התורנית הענפה של ארגון "תורה דיליה" - לקנין אישי בתורה, הפועל לאורך כל השנה בהיכלי הישיבות והכוללים בהכוונת גדולי ראשי הישיבות שליט"א, בהוצאה לאור עולם של קונטרסים וספרים אישיים מתורתם של בני הישיבות ואברכי הכוללים, כאשר עד עתה יצאו לאור למעלה משנים עשר אלף חיבורים מובחרים ומהודרים, להגדיל תורה ולהאדירה.

אנו תקווה כי בני הישיבות יפיקו תועלת מרובה מקובץ זה, ובזכות ריבוי התורה ויגיעתה, נזכה להינצל מכל נגע ומחלה, ולהמשיך לשקוד על התורה מתוך השקט ובטחה בהמשך זמן חורף של עליה ושגשוג.

יהי רצון שנזכה להרבות אורה של תורה ויראנו ה' נסים ונפלאות כבימים ההם בזמן הזה.

ביקרא דאורייתא להמוני עמליה בטהרה,

"תורה דיליה"

ברכות שמים מעל לארגון האדיר "משכני"
הפועל גדולות ונצורות בקרב בני הישיבות מכלל החוגים
על שותפותם בגליון זה

משלחן המערכת / הרב יעקב מרדכי לוין

חושך בתוך האור

האור המיוחד שמפיצים נרות החנוכה יכול להאיר רק על רקע חושך הגלות

1.

"בין הפותרים יוגרל פנס מיוחד בעל אור חזק". כך בישר עלון 'טועמיה' לילדים הנפלאים שהוגים בו בקביעות מידי שבוע.

דוד, ילד מוכשר ומשקיע, אוהב תורה וחובב פנסים, נשא את עינו ולבו לפנס-הקסם המיוחד. והתמורה לא איחרה לבוא. באחד השבועות התנוסס שמו על-גבי העלון כזוכה מאושר בפנס המדובר.

נרגש הגיע לקבל את האריזה, קילף בעדינות את נייר העטיפה, וניגש לבחון את יכולותיו המופלאים של הפנס.

לאכזבתו התברר שממש לא 'כצעקתה'. אור עלה מן הפנס, אבל לא הודגשו בו יכולות שונות מפנסים אחרים, מה שיצדיק את הפרסומת שעטפה אותו.

אבל אז הציע לו אבא פשוט לכבות את האור בסלון. ואז התגלו גווני האור המופלאים שבקעו מן הפנס הנוצץ.

החושך העניק את היכולת לאור להציג את עוצמתו.

2.

האם חושך הוא דבר רצוי?

המבט הפשוט אומר שהחושך מעמעם את האור, מאפיל עליו, מכהה אותו. אבל פעמים שהחושך אינו אלא המקום היחיד שבו האור יכול להאיר. רק על רקע החושך ניתן ביטוי לאור.

במה התייחד נס פך השמן של חנוכה שאנו מצווים בכל שנה לפרסמו? וכי ניתן להשוותו לשידוד המערכות שליווה את ניסי קריעת ים סוף וכיבוש הארץ? או לארבעים שנות המדבר המופלאות העטופות במן באר ועננים?

אלא שאופי הנס והרקע שלו – שונים. הניסים הגדולים והגלויים שליוו את כלל ישראל לאורך שנות התנ"ך היו הפצעת אור עצומה שהאירה את העולם לנצח. אבל ניסי ימי החנוכה היו ניסים שבלטו באורם על רקע החושך.

מאז מתן תורה, שהיה המעמד הגדול ביותר של השראת שכינה בישראל, ישנו תהליך מתמשך של עמעום האור. יהושע אינו דומה למשה, והנביאים האחרונים אינם כנביאים הראשונים. אסתר מסמנת את קו הסיום, ולאחריה בוטל ערוץ הקשר הישיר שבין הקב"ה לעמו וכביכול הסתלקה השכינה. כפי שאמרו חז"ל, "וְחֹשֶׁךְ – זו מלכות יון" (בראשית רבה ב, ד). בזמן מאורעות חג החנוכה עדיין היה בית-מקדש וקורבנות, ועם זאת "חנוכה לא ניתנה להיכתב" (יומא כט.). דרגת הנבואה ורוח-הקודש לא הספיקו בכדי לכתוב את חנוכה, משום שהתקופה היתה תקופה של חושך.

ודוקא משום כך נס פך השמן מהדהד עד עצם היום הזה. משום שהנס היה קרן אור שחדרה אל החשכה. דוקא מחמת שהחושך גדול, האור שמאיר אותו בולט יותר, ומנחם יותר.

3.

חג החנוכה מסמל את השראת השכינה הנסתרת; את העובדה שגם כאשר אין מקדש ואין מלכות, ובאופן גלוי נראה כאילו השכינה הסתלקה לחלוטין – עדיין ישנו אור גנוז. בהיחבא, קיים עדיין פך שמן החתום בחותמו של הכהן הגדול, שאותו אי אפשר לטמא.

הקב"ה ממשיך להנהיג את העולם ולהשגיח עליו בנסתר.

באופן מעט פרדוקסלי, ההנהגה הנסתרת היא ביטוי לקשר אמיץ יותר ופנימי יותר בין הקב"ה לברואיו, יחסית להנהגה הגלויה. ההנהגה הנסתרת היא תמידית ונטמעת בתוך חוקי הטבע, ואיננה אירוע חד-פעמי שבו פורץ הקב"ה ליקום ומשדד את חוקי הטבע. בזמנים של הנהגה גלויה, קשה מאוד להבחין בהנהגה הנסתרת התמידית. דווקא בזמנים של סילוק שכינה, של חושך ואפלה, ניתן להבחין באור הגנוז של ההנהגה הנסתרת.

והאור הזה מיוחד רק על רקע החושך.

4.

הנה מדרש נפלא המלמד על סוג של קשר בין הקב"ה לאוהביו שיכול להיווצר רק בחושך:

"רבנן אמרין, 'כי בא השמש' – כיבה השמש. מלמד שהשקיע הקב"ה חמה שלא בעונתה בשביל לדבר עם יעקב אבינו בצינעא. משל לאוהבו של מלך שבא לפרקים אצלו, אמר המלך, פַּבּוּ הפנסים, שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצינעא. כך השקיע הקב"ה חמה שלא בעונתה כדי לדבר עם יעקב בצינעא".

כיבוי הפנסים יוצר חושך. אבל ישנו אור מיוחד שאותו חושך של 'כיבוי הפנסים' הוא תנאי בסיסי לקיומו.

בזמנים של הנהגה גלויה, שיש בהם מלכות, מקדש ונבואה, פעמים צריך להאפיל על ההנהגה הגלויה כדי להביא לידי ביטוי את הנקודה הפנימית של ההנהגה הנסתרת. הקב"ה השקיע חמה שלא בעונתה כדי לדבר עם יעקב בצנעא, משום שלפעמים צריך להסתיר את הגלוי כדי לבטא את הקשר הקיים גם בצנעא. דווקא בזמנים של הנהגה נסתרת, מתבררת אהבת הקב"ה לעמו שאינה מתבטאת בשידוד חוקי הטבע, ומתגלה אהבת ישראל לקב"ה שאיננה תלויה בהתגלות ובניסים.

5.

הדלקת נר חנוכה נועדה 'לפרסומי ניסא'. יש לשאול, מדוע רק את נס החנוכה יש לפרסם? וכי אין צורך לפרסם את ניסי יציאת מצרים הנחגגים בפסח?

לא. משום שפסח נחגג באור גדול כבני חורין. יציאת מצרים היתה אור עצום שהדהד בכל העולם ואין לך נס מפורסם יותר ממנו. כשאנו מסבים בליל-הסדר כבני-חורין אנו מסמלים את הגאולה שהיתה ושעוד תבוא בקרוב.

'גאולה' אינה דורשת פרסום. כשמשיח יבוא כבר יידע מזה העולם כולו.

אבל נס חנוכה אירע בזמן החושך. אותו חושך שהתחיל בימי יוון, ממשיך ומעמיק בכל שהגלות מתארכת. ואת האור שמאיר בתוך הגלות מוכרחים לפרסם. לא כל אחד יודע עליו, ולא כל אחד זוכה או זוכר לראות אותו.

האור המיוחד של ימי החנוכה מתאפיין באור שמאיר רק על רקע החושך. "פַּבּוּ הפנסים, שאני מבקש לדבר עם אוהבי בצנעא".

את המפגש המיוחד הזה, של כל יהודי בצנעא עם הקב"ה –אנו מעוניינים לפרסם. המפגש עצמו מחויב כמובן להיות בצנעא, בעת כיבוי הפנסים, כל אחד והאור שמאיר את החושך שלו. אבל את עצם קיומו של המפגש – חובה עלינו לפרסם. משום שבמסגרת החושך העוטף אותנו בהסתרה שבגלות, לא תמיד ישנו הזמן וישנה הידיעה על קיומו של מפגש מאיר שכזה.

ולכן, בכל שנה ושנה, בשנות הגלות שטרם הסתיימו, אנו מפרסמים לעצמנו את עובדת קיומם של המפגשים הללו. מאירים נר קטן שיספר לכולם על האור שנדלק בזמן של "פַּבּוּ הפנסים", אור מיוחד שמותאם משמים לימים חשוכים של כיבוי הפנסים.

ומתוך אותו אור, נזכה בעז"ה ל'אור חדש על ציון תאיר', אור שבו לא נזדקק עוד לחושך כדי לטעום את טעמו המופלא.

רשכבה"ג רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

"שמונת ימי החנוכה הם זמן של דבקות בתורה, ביישוב הדעת ובשמחה כל אחד לפי טבעו, ליהנות ולהרגיש את מתיקות התורה ולהיות דבוק בתורה, להתענג על השם""

בְּיִד עוֹסְקֵי תּוֹרָתֶךָ

פניני חיזוק ולקחי ימי החנוכה ממשנתו של רשכבה"ג רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מתוך הקונטרס החדש 'פניני חיזוק' על חנוכה ופורים שיצא לאור בימים אלו

ימי חנוכה מסוגלים להצלחה בתורה

כתב השל"ה הקדוש **"תוכחת מוסר לחנוכה, יחשוב שעיקרו נתקן להלל ולהודות להשם יתברך על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות. אם כן הימים הקדושים האלו ראויים ביותר להתמדת תורה מבשאר הימים, כי תלמוד תורה כנגד כולם, ובעוונותינו הרבים רוב העולם נוהגים בהם ביטול תורה והולכים אחרי ההבל. ומה שרבותינו הקדמונים פסקו ישיבה בימים ההם, עשו בשביל הנערים שיחזרו ויחזרו על תלמודם מה שלמדו שיהיה שגור בפיהם, על כן השומע ישמע ויתעורר בימים ההם ביתר שאת בתורה ובמצוות"**, עכ"ל.

ימי החנוכה הם ימים קדושים ומסוגלים להצלחה בתורה, וכמו בחג השבועות שהוא זמן מסוגל להצלחה בתורה, ולומדים משמר כל הלילה כדי לזכות לתורה, גם בחנוכה יש לנצל הזמן לתורה, ואמנם לא עושים משמר, אלא לומדים בצורה רגילה, אבל זה זמן מסוגל להצלחה בתורה, להתעלות בדרגות בתורה.

ועל כן יש לדעת, כי חנוכה אינו בין הזמנים, אלא להיפך, הוא עוד יותר מאמצע הזמן, שמונת ימי החנוכה הם זמן של דבקות בתורה, ביישוב הדעת ובשמחה כל אחד לפי טבעו, ליהנות ולהרגיש את מתיקות התורה ולהיות דבוק בתורה, להתענג על השם! שהתורה היא תורת השם, ומרגישים את התענוג שיש בתורה.

וגם ימי שישי ושבת של חנוכה, אינם ימים רגילים של שישי ושבת, אלא כמו ערב שבועות ושבועות, כמו ערב שבועות סמוך לכניסת החג שלומדים בהתמדה גדולה, ובפרט שבת של חנוכה זה זמן מסוגל עוד יותר, ואחרי החנוכה נשארים עם ההתעלות וממשיכים את ההתעלות, וצריכים לשמור שלא לרדת מהמדרגה שקיבלו בחנוכה.

היצר הרע מתגבר בזמן המסוגל לתורה

באמת זה קצת פלא שבימי החנוכה יש יצר הרע של בטלה, ורגילים שזה זמן של רפיון, והרי ימי החנוכה הם זמנים שמסוגלים להצלחה בתורה, ונרות חנוכה מרמזים על תורה, והוא זמן שהיה בו מסירות נפש של כלל ישראל לתורה ולמצוות, אם כן זה זמן המסוגל בשביל מסירות נפש, להתמסרות הנפש לתורה, ויש בו סייעתא דשמיא להצלחה בתורה, ודווקא אז יש יצר הרע וסביבה שגורמים לרפיון מתורה.

ורואים שהרפיון הוא רק על תורה, אבל אלו שעוסקים בעסקים אחרים, אין להם יצר הרע להפסיק את העסק בחנוכה, וכל החנויות פתוחות, וכל הסוחרים ממשיכים במסחר שלהם גם בחנוכה, אותו הדבר, עם כל החשק ועם כל השמחה של ההצלחה, כיון שרוצים להרוויח,

ורק בתורה יש רפיון, שבתורה היצר הרע מתגבר מאד, כי התורה היא התבלין נגד היצר הרע, ולכן בזמנים ששייך הצלחה בתורה יש תמיד יצר הרע כנגד תורה – זה לעומת זה.

והשל"ה כתב שימי החנוכה הם "ימים קדושים", יש קדושה בימי החנוכה! ואם כן כשמתעסקים ברוחניות בימים אלו ההצלחה יותר גדולה, כי זה זמן של קדושה, אך כאמור המציאות היא שזה זמן שיש בו רפיון וצריכים חיזוק מיוחד, וזה פלא קצת, שהרי זה זמן של השפעה, שיש מן השמים השפעה של תורה בימי החנוכה, ואם כן אדרבה, מי שמתחזק בתורה מקבל את ההשפעה, וההשפעה היא בלי גבול, ואם ישנם קשיים, ככל שהקשיים יותר גדולים ומתחזקים למרות הקשיים – זוהי זכות יותר גדולה להצלחה יותר גדולה.

ביד עוסקי תורתך – שהתורה היא כמו עסק

ימי החנוכה הם ימים של התחזקות בתורה ובמצוות, ונרות חנוכה מרמזים על נרות המנורה, שמרמזים על תורה, כמו שאמרו (ב"ב כה, ב) הרוצה שיחכים ידרים וכו' וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום, וכבר האריך השל"ה הק' בסגולת ימים אלו, שהם ימים המסוגלים להתמדת התורה.

ובאמת יש בחורים רבים המנצלים ימים אלו לשקידה בתורה, והם שקועים ועוסקים בתורה כמו כל הזמן, ואינם מסיחים דעת מתורה, אבל יש גם רבים שאצלם זה הפוך, ומרגישים שזה זמן של חוסר התמדה, וכאילו שצריכים בחנוכה לשמוח שמחה שאינה של מצוה, וקשה להם ללמוד בהתמדה.

ומה הסיבה לזה, מדוע יש כאלה שלומדים בהתמדה ויש כאלה שקשה להם ללמוד בחנוכה? זה תלוי איך עוסקים בתורה בכל השנה, האם עסק התורה משמח או שזה קשה.

והרי אדם שיש לו עסק לפרנסה, ומגיע זמן של שמחה משפחתית שהוא חייב לסגור את החנות, לעסוק בשמחה המשפחתית, ודאי שהוא שמח בשמחה המשפחתית, אבל יחד עם זה, חבל לו שבזמן הזה הוא לא מרוויח, וחסר לו הרווח של העסק, והוא עושה את זה מפני שאין לו ברירה והוא חייב לשמוח, וזה אכן משמח, אבל זה לא "בתינוק הבורח מבית הספר", והוא לא שמח בזה שהוא חייב לנסוע ולסגור את העסק.

וכך גם עסק התורה, כפי שאומרים בעל הניסים וזדים ביד 'עוסקי' תורתך, התורה הייתה אצלם כמו שמנהלים עסק, וכמו בעל חנות שחבל לו על כל רגע שאינו מוכר, כי הוא מרוויח כל הזמן, וכל פרוטה של רווח גורמת לו שמחה, שכל פרוטה קטנה מצטרפת בסוף לחשבון גדול, כך גם בתורה, מי שרוצה לדעת ש"ס, כל שורה ושורה של גמרא מצטרפת אצלו לחשבון גדול! וממילא זה צריך להיות בשמחה, ומה שייך שיהיה קשה ללמוד?!

והרי כולם רוצים להיות בקיאים בש"ס, ורוצים להיות בעלי הבנה בש"ס, ומי שלומד בצורה המתאימה לפי טבעו, הרי הוא רואה את ההצלחה, וחבל לו על כל רגע שאינו לומד, כי בכל רגע הוא מתקדם עוד תורה ועוד תורה, ובכל רגע הרווח גדול, וחבל להפסיד, ומה בכך שעבשיו חנוכה, וכי בחנוכה סוגרים את החנויות? הרי גם בחנוכה צריכים להרוויח! ולכן לומדים בהתמדה בחנוכה כמו בכל השנה.

אבל אלו שלומדים כל השנה מתוך ההכרח שהסביבה מחייבת והמסגרת מחייבת, ורק מפני שאין להם עסק אחר הם מעדיפים ללמוד מאשר להתבטל, וכשיש סיבה להתבטל אזי אדרבה יש את שמחת הבטלה, אצלם יש רפיון מן התורה בחנוכה. וזה תלוי כיצד עסק התורה במשך כל השנה, אם הוא באופן של 'עוסקי' תורתך, ולומד לפי טבעו מתוך שמחה, או שלומד באופן של חיקוי, ולא בצורה המתאימה לטבעו. וכל אחד יכול להיות גדול בתורה, אפילו מי שאינו בעל כישרון, יכול להיות גדול בתורה ממש, ורק צריך ללמוד בצורה המתאימה לפי טבעו.

רבינו מרן הגאון הגדול רבי שמעון רפאל בעדני שליט"א

"נס זה היה החיזוק האחרון שעם ישראל קיבל לפני צאתו לגלות הארוכה, כמין צידה שתשמור עליו בשנות הגלות הארוכות. ומהו המסר שלו? 'כי נר מצוה ותורה אור' - נר התורה הוא שישמור עלינו בגלות הארוכה"

עַל נִסֶּךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ

דברי חיזוק לימי החנוכה כפי שנשמעו מפיו של מרן הגאון הגדול רבי **שמעון רפאל בעדני** שליט"א, זקן חברי מועצת חכמי התורה וראש כולל 'תורה וחיים', ישלח לו השי"ת רפואה שלימה במהרה.

בחנוכה מודים גם על הנסים התמידיים

ידועה ומפורסמת קושיית מרן בבית יוסף (סי' עת"ר), מדוע קבעו חנוכה ימים, הלא היה בשמן שבפך כדי להדליק לילה אחד, ונמצא שלא היה הנס אלא שבעה לילות.

ותירץ שם מרן כמה תירוצים, וכבר נאמרו עוד עשרות רבות של תירוצים על קושיה זו.

ואפשר ליישב עוד ע"פ המעשה הידוע בגמ' (תענית כה, א) שרבי חנינא בן דוסא ראה בערב שבת את בתו עצובה, הוא שאל אותה מדוע היא עצובה, היא אמרה לו כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן והדלקתי ממנו נרות שבת. אמר לה, מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק. ומספרת הגמ' שהיה דולק והולך כל היום כולו, עד שהביאו ממנו אור להבדלה.

כיון שלא השמן הוא הדולק, אלא הוא דולק ע"פ השי"ת שגזר על השמן שידלוק, וכשיגזור הצדיק אז בורא עולם יקיים רצונו והחומץ ידלק.

והנה בעינינו נראה שכאשר החומץ דולק זהו נס, ואילו שמן שדולק זה טבע, אך האמת אינה כן, אלא גם שמן שדולק זהו נס, כי שניהם הם במאמר השי"ת, אלא שאנו כבר התרגלנו ששמן דולק ואנו קוראים לו טבע. ולפ"ז יש להקשות, מדוע אנו עושים רק זכר לנס חנוכה שהשמן דלק שמונה ימים, הרי גם עצם דליקת השמן תמיד הוא נס?

אלא, אם נעשה כך אז נצטרך לעשות זכר לנס על שהלחם משביע, ושהמים מרווים את צימאוננו, ועל כל פרי שזורעים גרעין וגדל עץ, ונבלה כל ימינו בזכר לניסי השי"ת, על כן לא תקנו זכר לנס לכל דבר שהפך בביכול לטבע. אך בחנוכה כיון שכבר אנו עושים זכר למה שדלק עוד שבעה ימים במקום יום אחד, מוסיפים עוד יום אחד זכר לעצם מה שהשמן דולק, שהרי גם זהו נס.

"עמו אנוכי בצרה"

אנו אומרים בתפילה 'ועל ניסיך שבכל יום עמנו', שזהו הכרת הטוב לבורא יתברך על כל הדברים שעושה עמנו, והם פעמים רבות שלא כדרך הטבע. והנה על הפסוק "וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נושאים נכאת וצרי לוט" (בראשית לו, כה), כתב רש"י "למה פירסם הכתוב את משאם? להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא ינזק מריח רע".

והדבר ייפלא מאד, הרי יוסף הצדיק נמצא עבשיו בצער איום ונורא שאין לתאר, מושלך לבוא ע"י אחיו, ואח"כ נמכר לישמעאלים לעבד עולם, ויכולים הם לעשות בו כטוב בעיניהם, הוא יורד ממש מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. וכי חשוב לאדם הנמצא במצב כזה אם הוא מריח ריח טוב או ריח רע? אולם, אם רואים שבכל זאת הקב"ה דאג לכך, אות הוא כי ידע שיוסף הצדיק ישמח ויתעודד מכך, ויראה שלמרות הגזירה הנוראה אשר גזר עליו בורא עולם, עם כל זה הוא חס עליו ודואג שלא יריח ריח רע, וידיעה זו תקל מעליו ולו במעט את סבלו, שאל"כ לאיזה צורך דאג הקב"ה שהישמעאלים יתעסקו בדברים אחרים.

ורואים מכאן את צדקתו של יוסף הצדיק, שבמצב הקשה ביותר, התייחס גם למעט הטוב שהיה שם. על אחת כמה וכמה אדם הרואה בגלוי ניסים גדולים, ויד השי"ת המלווה אותו תמיד, עליו להיות בשמחה ולהודות להשי"ת על כך בכל עת.

"כי נר מצוה ותורה אור" - נר התורה הדולק ישמור על ישראל בגלותם

הרמח"ל בדרך ה' מבאר, שהניסים שנעשו לישראל, לא נעשו לפי צורך שעה ותו לא. אלא קורא הדורות מראש סידר שיהיו ניסים בכל דור לפי הצורך הרוחני, שע"י הניסים הללו תושלם בנייתו הרוחנית של עם ישראל. חוסנו הרוחני של עם ישראל, הוא זה ששמר על קיומו בגלות בפיזור ובפירוד. וכבר נשבע היעב"ץ (בהקדמה לסידורו), שנס הישרדותו של עם ישראל, למרות כל הגלויות והרדיפות שרבים קמים עלינו להשמידנו ולאבדנו ולא יכלו לנו, נס זה גדול יותר מכל הניסים והנפלאות שעשה הקב"ה לישראל.

והנה הנס האחרון שארע לעמנו היה נס חנוכה, שהרי כמאה שנה לאחר מכן התחיל תהליך ההשתעבדות לרומא שהביא לחורבן בית שני [ודוקא ע"י בית חשמונאי החל תהליך זה]. נס זה היה החיזוק האחרון שעם ישראל קיבל לפני צאתו לגלות הארוכה, כמין צידה שתשמור עליו בשנות הגלות הארוכות. ומהו המסר שלו? 'כי נר מצוה ותורה אור' - נר התורה הוא שישמור עלינו בגלות הארוכה.

ולכן חז"ל בבואם לקבוע זכרון לדורות לנס החנוכה, לא התייחסו לניסי הנצחון על היוונים אלא לנס פך השמן, אע"פ שדבר מעין זה היו דברים שבכל יום אצל התנאים הקדושים, וכמעשה שרבי חנינא בן דוסא מי שאמר לשמן וידלוק וכו', ועוד רבים.

אלא שחז"ל השכילו לראות את המסר של נס החנוכה, המסר שישמור על עם ישראל, שכל זמן שנר התורה דולק, הוא ישרוד ויצא מנצח.

(מפיהם, נכתב ונערך ע"פ הבנת השומעים)

"עַד לְדַגְלִי דְּבָרֵךְ"

מרן ראש הישיבה חכם שלום כהן זצ"ל

חיזוק בלימוד התורה כנגד מטרת היוונים להשכיחם תורתך

היוונים לא היה אכפת להם שבני ישראל ילמדו תורה, אבל הם רצו שזה יהיה תורה ביוונית ללא קדושתה, וזהו שאנו אומרים 'להשכיחם תורתך - 'תורתך' דוקא. ולכך ציוו עליהם לכתוב אין לנו חלק ונחלה באלוקי ישראל, כיון שזו היתה עיקר מטרתם להרחיק את בנ"י מהקב"ה, וכאשר בנ"י נזהרים בלימוד התורה בקדושתה ובכל דקדוקי הדינים שבה, בזה הם מתקרבים לקב"ה ודבקים בו.

כאשר האדם נותן לבו לרוממות וחשיבות התורה, בשעה שיושב ועוסק בתורה, זה נותן לו כח להתגבר על היצר שרוצה להסיתו לדברים קטנים, אדם היודע שהוא נמצא במרכבת המלך היאך יעזוב אותה בשביל לשחק עם זאטוטי הרחוב?!

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א

"זו עבודת ימי החנוכה להביא עצמו אל המקום הזה של הכרה שהכל מאיתו יתברך וכל מה שקורה איתו על כל צעד ושעל הוא מאת השי"ת בלא חילוק כלל בין נס לטבע"

עַל הַנִּסִּים וְעַל הַנִּפְלָאוֹת

דברי חיזוק במעלת ימי החנוכה לשעה ולדורות מאת מרן ראש הישיבה

הגאון הגדול רבי **משה הלל הירש** שליט"א

ראש ישיבת סלבודקה

ייחודיותו של נס החנוכה ומה שסמכו על הנס

שבת כא: מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה וכו' כשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

יש לעמוד על ייחודיותה של ההנהגה שהייתה עם נס פח השמן שמצאו כשנכנסו למקדש לאחר נצחון המלחמה, וכמו שכבר הקשו דהרי טומאה הותרה בציבור והיו יכולים להדליק בשמן טמא ולא הוזקקו לנס. ועוד שהרי היו יכולים לעשות שתדלק המנורה בדרך טבעית ע"י שיעשו הפתילות באופן כזה שאותו שמן שנמצא היה דולק יותר מיום אחד, ולא עשו כן אלא סמכו על הנס לכתחילה. וכלל העניין שסמכו על נס לכתחילה ומי יימר דמתרחיש להו ניסא.

הלל והודאה על נס המלחמה, ועיקרו של יום על נס פח השמן

עניין נוסף שיש לעמוד עליו במהות הימים דחנוכה, דהנה בחנוכה היו שני ניסים, נס המלחמה שנצחו, ונס פח השמן שהספיק לח' ימים, בברכת ההודאה שמזכירים בה 'על הניסים' לא מוזכר עניין נס פח השמן ואולי הוא מוזכר ברמז במה שאומרים בסוף 'ואח"כ באו בניך וכו' והדליקו נרות' אבל עיקר ההודאה על נס המלחמה. מאידך כל סמל החג בהדלקת הנר ופרסום הנס הוא על נס השמן, ועכ"פ אין בו שייבות לכאו' לניסי המלחמה כלל, וצריך להתבונן בדברים.

נעשה לו נס אימתי מנכין מזכויותיו ואימתי לא

בגמ' דתענית (כד.) מובא על רבי יוסי דמן יוקרת שהיו לו פועלים שהיו מושכרים אצלו, ויום אחד איחר בהספקת מזונותיהם, ואמרו לבנו של רבי יוסי שהם רעבים, ומסופר בגמ' שהיו יושבים תחת תאנה, ואמר לה בנו של ר"י תאנה תאנה הוציאי פירותיך ויאכלו פועלי אבא, אפיקו ואכלו, נעשה נס גדול והתאנה הוציאה פירותיה ואכלו פועלי אביו, לכשבא רבי יוסי התנצל שהיה עסוק בדבר מצוה ומשום כך איחר, וספרו לו את שארע ושכבר אכלו מפירות התאנה, אמר לו רבי יוסי לבנו 'בני אתה הטרחת את קונך להוציא תאנה פירותיה שלא בזמנה יאסף שלא בזמנו', ובמהרש"א שם ביאר שהיה בדרך קללה. אבל אפשר גם לבאר בעניין אחר שזהו עניין סגולי כמו שמצינו ביעקב שהיה ירא שמחמת הניסים נתנכו זכויותיו, היינו שיש לפעמים אדם שחייב מיתה לשמים, אלא שמחמת זכויותיו הקב"ה עושה עמו חסד ומאריך ימיו, וכשזוכה לנס כזה הוא על חשבון זכויותיו, וממילא מקרב מיתתו.

אמנם קשה דבהמשך הגמ' שם (כה.) מובא המעשה ברבי חנינא בן דוסא 'חד מי שמשי חזייה לברתיה דהוות עציבא, אמר לה בתי למאי עציבת, אמרה ליה כלי של חומץ נתחלף לי בכלי של שמן והדלקתי ממנו אור לשבת, אמר לה בתי מאי אכפת לך מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק, תנא היה דולק והולך כל היום כולו עד שהביאו ממנו אור להבדלה' ומבואר שרבי חנינה בן דוסא סמך על הנס ולא חשש להטריח את קונו, ושם בגמ' עוד כמה וכמה עובדות שנעשו לתנאים ולא נראה שחששו לאיבוד הזכויות מחמת כן. וצריך לבאר מאי שנא מהמעשה ברבי יוסי דמן יוקרת שהנס היה נחשב להטריח את קונו ומחמת כן מת בקיצור ימים.

שתי דרגות בב"א בהכרת הנהגת הטבע בבריאה

ידועים דברי רמב"ן (פרשת בא) דבאמת אין שום טבע בעולם כלל, וכל מעשינו ומקרנו כולם ניסים, וכהגדרת החזו"א שהטבע הוא הניסים שקורים באופן תמידי וללא הפסק. אלא שרצונו ית' שהעולם יתנהג באופן שיש דברים שהם נראים כטבע והרגל מחמת קביעותם, כדי שיהיה לאדם בחירה לטעות ולחשוב שאין מנהיג לעולם ושהוא בכח מעשיו פועל ומחדש דברים.

וישנם שתי דרגות בבני אדם, יש מי שחיי את הטבע ואפי' שמכיר שהקב"ה ברא את הכל ומקיים הכל, אבל בשגרת חייו הוא חיי חיי טבע ומנהגו של עולם, לאדם כזה נס של שינוי הטבע הוא נדמה כנס גדול, ומשום כך בשביל שיעשה לו נס כזה מנכין לו מזכויותיו, שכביכול הטריח את קונו לשנות לו סדרי בראשית. אבל מי שחיי בהנהגה ברורה וידיעה מוחלטת שאין שום חילוק בין טבע לשלא כדרך הטבע כלפיו גם שינוי מדרך ההנהגה הרגילה של העולם אינה הנהגה של חסד, אלא גילוי רצון ה' שבעת תהיה ההנהגה הניסית באופן אחר מהנס התמידי.

בזה נבין את דברי הגמ' בתענית, דרגתו של רבי חנינא בן דוסא הייתה באופן שחזי את הידיעה הברורה שמי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלק, ולא ראה בזה יציאה מגדר הרגיל יותר מקיומו של טבע עצמו שגם הוא נס תמידי מתמשך, ומשכך שינוי הנס הרגיל הקרוי טבע לא היה אצלו הנהגה של 'חסד' אלא הנהגה לפי התפיסה האמיתית שכל מקרנו כולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם הכל בגזרתו ית', וממילא לא ניכו לו מזכויותיו. משא"כ אצל בנו של רבי יוסי דמן יקרת, אפי' שהיה בדרגה עצומה שנעשה לו נס כזה, מ"מ כיון שלא היה בדרגתו של רבי חנינא בן דוסא בהכרה הברורה הזו, ממילא שינוי הטבע היה אצלו הנהגה של חסד, ובהנהגה של חסד מתנכים מן הזכויות, וכיון שאיבד זכויותיו מת בקיצור ימים.

ע"י נס המלחמה הגיעו להכרה גמורה בהשגחת השי"ת

בימי חשמונאים כלל ישראל לא היו מתחילה בדרגה גבוהה של הכרה מוחלטת שכל דברינו ומקרינו כולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, וכשיצאו להלחם ביוונים אע"פ שהכהנים נלחמו מתוך מסירות נפש, מכל מקום עדיין לא הגיעו לדרגה הגבוהה של לחיות בהרגשה שנס וטבע חד הוא, ורק לאחר נצחון המלחמה שהיה נס מופלא בדרך טבעית מני אז הכירו וידעו כולם כי גם ההנהגות הפשוטות אין בהם טבע ומנהגו של עולם הכל בגזירת עליון וכולם ניסים, אז נתעלו והגיעו למדרגה חדשה של הכרה.

הלל והודאה על ההכרה, זכר לנס קיום ההכרה לדורות

עניין הלל והודאה בימי החנוכה נקבע דוקא על נס המלחמה, שע"י כאמור הגיעו לתפיסה שבעצם כל מעשיהם כולם נשלטים ומתחדשים ע"י הבורא ית"ש, ואין שום חילוק בין מעשה כזה שהוא טבעי לכאו' למעשה שהוא ניסי, ומשהגיעו להכרה המוחלטת הזו אזי הוא המקום המובשר לקבוע הלל והודאה, שאז ההודאה היא הודאה גמורה ומוחלטת, כיון שהיא מגעת מתוך הכרה ברורה שאין לנו מעצמנו כלום

והכל זה חסד ה' ית' עמנו, וכמו שבדרך העולם, כשאחד עושה טובה לחברו, אזי כמה שהמקבל מרגיש יותר שהנותן הקריב הכל בשבילו, ואילו המקבל מצדו לא עשה מאומה ואין לו שום שייכות בדבר שנעשה, אזי ההכרת הטוב שהוא יחוש כלפי הנותן תהיה גדולה יותר. משא"כ נס פח השמן שהוא שינוי מדרכי הטבע, אם היו קובעים הלל והודאה בו, אדרבא הרי היה זה פחיתות בהודאה, כעין הכרה בנס שהוא שינוי הטבע ואי הכרה במידה מספקת לנס הטבעי והרגיל.

ומזה יובן ממילא גם מה שסמכו על הנס בעניין השמן למנורה ולא חפשו לעשות בדיעבד ובדרך טבעית, כי כשאדם נמצא בדרגה של הכרה מוחלטת כזו אזי אין הנהגת הנס עמו חידוש, ואינה הנהגה של 'חסד' וממילא יכול לסמוך עליה לכתחילה ואין בה ניכוי מזכויותיו, כי לפי מצבו והכרתו אין חילוק בין נס לטבע כלל. כדרגתו של רבי חנינא בן דוסא שמי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק, דמאי שנא.

אמנם זה נכון כלפי ההלל והודאה בחנוכה שנקבעה על ההכרה שהגיעו אליה שכל מעשינו ומקרנו כולם ניסים, אך מאידך סמל הימים האלו ומצוותם נקבעו כדי לזכור ולקבוע את ההכרה הזו, והיא ע"י שנזכור את נס המנורה, לקבוע בלבנו לדורות שיש בידנו להגיע למדרגה הגדולה הזו של מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלוק, וזה ע"י שנזכור את הלמעשה של ההכרה שהייתה לכלל ישראל מנס המלחמה במה שהתנהגו עם הדלקת המנורה בהנהגה דלכתחילה לסמוך על הנס כי אין בו חילוק מהטבע כלל.

עבודת הימים דחנוכה

וצריכים אנו לדעת שאותו כח של הכרה בדרגה הזו קיים בבריאה מאז, וכל מדרגה שהגיעו אליה בכלל ישראל אינה נעלמת אלא חייה מתמשכת בבריאה, ובהגיע כל זמן וזמן אפשר לקבל מאותה הארה ע"י התבוננות ולימוד במהות הימים, וזו עבודת ימי החנוכה להביא עצמו אל המקום הזה של הכרה שהכל מאיתו ית' וכל מה שקורה איתו על כל צעד ושעל הוא מאת השי"ת בלא חילוק כלל בין נס לטבע.

והדרך להגיע להכרה הזו מבואר ברבינו יונה על הפסוק במשלי (ג ו) 'בכל דרכיך דעהו'- בכל פרטי מעשיך בכל דרך ופעולה זכרהו והשב אל לבך כי אין לך כח ויכולת בפועל ההוא ואיננו בידך רק ביד ה', ותלה בו תקוותך וצפייתך לחסד השי"ת. בכל דרכך דעהו אלו הימים האלו של חנוכה שבהם יכולים להגיע להבנת המדרגה של לחיות עם שוויתי ה' לנגדי תמיד.

ובשמגיעים למדרגה הזו שחיים עם השי"ת, ממילא זוכים לחיות גם את דברי רבינו יונה בפירוש השני שם 'בתחילת כל מעשה תשיב אל לבך אם יש דרך עון אשר חטא במעשה ההוא'- תעיין בכל פעולה ופעולה אם הקב"ה חפץ בה, 'ואל תעשנו עד שיתברר לך כי הוא רצוי לפני השי"ת'. וכמו שכתב חזו"א שלמד מרבותיו שלפני כל מעשה שהוא עושה צריך לראות מה כתוב בשו"ע כלפי אותו המעשה, כך שאני אנוס על פי הדיבור על כל מעשה ומעשה.

והדרך להגיע למדרגה זו בהכרה הוא כאשר נמציאם במצב של יודעי שמך, וכמו שכתוב ויבטחו בך יודעי שמך, ודרגת יודעי שמך מבואר ברבינו יונה (משלי ב ה) שהיא 'ידיעת דרכי השם וגבורת חסדיו ורב טובו והתבונן בנפלאותיו וידיעת רוממותו ותהילותיו כפי מה שדעת האדם יכולה להשיג ויתבונן'.

אנו אומרים בכל בוקר בברכות התורה 'והערב נא וכו' ונהיה אנחנו וצאצאינו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה' היינו שע"י לימוד התורה וערבות לימוד התורה זוכים להגיע למדרגה זו של יודעי שמך'. והיצר המכיר מעלה זו משקיע הרבה בביטול תורה בימי החנוכה, וצריך להתגבר על הנסיון ולנצל את גדלות הימים האלו כמו שצריך.

יעזרנו השי"ת שכמו שבימי חשמונאי היו ניסים ונפלאות כך נזכה גם בימינו לניסים ונפלאות ע"י שנכיר שהכל בא מאיתו ית', ואם נחיה כך אזי תהיה לנו סייעתא דשמיא באופן כללי, וסייעתא דשמיא לכל יחיד ויחיד.

השכבה"ג רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן זצ"ל

האדם המשפיע על אחרים צריך להיות זך ונקי כמו שמן זית זך למאוד

במקדש היו שני שימושים לשמן זית. שמן זית למנחות, לערבב ביחד עם סולת המנחה, ושמן זית למנורה.

אנו רואים חילוק ביניהם. השמן זית למנחות היה השמן זית השני במעלה והשמן זית למנורה היה הטיפה הראשונה הכי טובה והכי צלולה, זה השמן שבראש הזית שהיה הכי מבושל. מה באמת הפשט? למה למאור צריך משהו יותר מעולה, יותר משובח מאשר לאכילה הלא המזבח זה כמו אכילה, ואם כן למה למנחות משתמשים בשמן הפחות טוב ואילו למאור מחפשים את השמן הטוב ביותר?

ביאר ראש הישיבה זצוק"ל על דרך הדרוש, שהענין של מאור זה הרי דבר שמשפיע על אחרים. אכילה זה דבר שאוכלים במקום, אבל נר זה דבר שמאיר למרחקים. כל דבר שמשפיע על אחרים, צריך להיות בתכלית הזוך והטוהר, לכן שמן שבא להאיר לאחרים, להאיר את החושך, צריך להיות כולו נקי וזך, וזה אנחנו מקפידים שיהיה נקי וזך.

כך הדבר גם לגבי האדם. שאדם שמשפיע על אחרים הוא צריך להיות נקי, בתכלית הטוב, בתכלית שלמות. אין אדם שנמצא בתוך סביבה שהוא לא משפיע. כל בחור שנמצא בישיבה, למדים ממנו. אם הוא מתנהג טוב, לומדים ממנו ללמוד טוב, להתפלל טוב, להתנהג טוב במידות טובות ויראת שמים. לומדים מהמעשים שלו. ואם אדם חס ושלום לא כל כך מקפיד, לומדים ממנו גם להקל ראש. כיון שאדם נמצא בתוך סביבה הוא תמיד משפיע וצריך תמיד לראות שהוא בתכלית השלמות, שיהיה זך ונקי כמו שמן כתית למאור, כי כשאתה משפיע על מישהו אחר אתה צריך להיות נקי לגמרי, כדי שלא יהיה מעורב שום חלק רע בהשפעה על אחרים.

(מפי נכדו הגאון רבי אליעזר שטינמן שליט"א רב ביהמ"ד 'בית אהרן' פרדס כץ)

מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א | רב שכונת רמת אלחנן

בדין שליח להדלקת נרות חנוכה כשהמשלח ישן

שאלה: אדם ששלח שליח להדליק עבורו נרות חנוכה, והדליק השליח בעת שישן המשלח, האם קיים המצוה, או שמא צריך להעיר אותו ולכבות את הנרות ולהדליקם שוב?

יש לדון מהמבואר בגמ' בסנהדרין (מז, א) שהאוכל חלב והפריש קרבן ונשתטה, וחזר ונשתפה, הואיל ונדחה ידחה, ולא אמרינן שדינו כישן בינתיים, שלא נדחה קרבנו. ומבואר שם בתוס' (ד"ה אימא) דישן חלוק משוטה, וחזי אפילו בשעה שהוא ישן, והוכיח כן מדתנן בגיטין (כח, א) השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן שמא ישן בשעת הקרבה. אולם רבינו יונה כתב שיתכן שהשולח חטאתו שמקריבין, מיירי בשעה שאין דרך בני אדם לישון. וביד רמ"ה כתב בפירוש שאימא כישן, היינו כמו ישן שאין ראוי להקריב לו קרבן עד שיעור, דלרצונו כתיב, ואפילו הכי כי מיתער מיהא לא מידחי.

ולכאורה נחלקו בזה האחרונים, דהנה כתב השו"ע (סימן נ"ה ס"ו) שהישן מצטרף לעשרה. והביא המשנ"ב (ס"ק ל"ג) שהט"ז חולק וס"ל דאין מצטרף, והסכים עמו הפר"ח, דישן חשיב כשוטה, עיין שם.

וצ"ע בדעת הסוברים שישן חשיב כשוטה, מהא אמרינן בגיטין (ע, ב) אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס, וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום. אר"ש בן לקיש כותבין ונותנין גט לאלתר, ור' יוחנן אמר אין כותבין אלא לכשישתפה, במאי קמיפלגי, ר"ל מדמי ליה לישן, ור' יוחנן מדמי ליה לשוטה. הרי שלכו"ע אין ישן חשיב כשוטה. וכן כתב הבית שמואל (סימן קכא סק"ב) שאם צוה לכתוב גט לאשתו ונשתכר, שכותבין בעת שכרותו שדמי לישן, שאין זה מבטל השליחות. הרי מבואר בגמרא שהעושה שליח והלך לישון השליחות אינה מתבטלת.

אכן יש מקום לחלק, דדוקא בקרבן א"א להקריב כשהוא ישן, דיש דין מיוחד שצריך להיות לרצונו, אלא דנחלקו התוס' עם רבינו יונה והיד רמ"ה, האם צריך שיהיה לרצונו גם בשעת הקרבת הקרבן, וזהו דעת רבינו יונה והיד רמ"ה, אולם דעת התוס' שדי במה שרצה מקודם, ולכן אפשר להקריב כשהוא ישן, ועמד בזה בכתבי קהילות יעקב (שבת סימן ל"ד).

וממה שכתב המשנ"ב שישן חשיב כשוטה, יש לדחות דהיינו דוקא לענין צירופו למנין, שצריך עכשיו דעתו שישמע התפילה, אבל לענין שליחות כשגילה דעתו קודם שהוא עושה שליח ורוצה המצוה, אין צריך שיהיה ער בשעת עשיית המצוה, וגם בעניינו יצא ידי חובת ההדלקה.

עוד יש לחלק ולומר דלענין הדלקת נר חנוכה יהני הדלקת שליח אף בשעה שהמשלח ישן, דהנה כתב המג"א (סימן תרע"ט סק"א) שאשה שהדליקה נרות שבת, ועדיין לא הדליקה נרות חנוכה, לפי מנהגנו שהאשה מקבלת שבת בהדלקת נרות, לא תדליק, אלא תאמר לאחר להדליק. והקשה הפמ"ג דהא קיי"ל שכל דאיהו לא מצי עביד לא מצי משויא שליח, ואיך תאמר לאחר להדליק בשבילה. ויישב דבנר חנוכה לא צריך ממש שליח, כיון שממונו הוא, ואחר מעשה קוף עביד. [אולם הק' איך השליח מברך את הברכות]. ולדבריו יש לדון, שאף אי נימא שישן אינו יכול לעשות שליח, מ"מ בנר חנוכה שהנרות הם ממונו, ייתכן שיצא בהדלקת נרות.

הגאון הגדול רבי יהודה סילמן שליט"א | ראב"ד בד"ץ ב"ב

בעניין מקום הדלקת נרות חנוכה בזמן הזה

שאלה: כידוע ישנם מנהגים שונים בנוגע למקום ההדלקה, איפה מומלץ להדליק?

תשובה: בנידון ההדלקה בחוץ בזה"ז בכל העולם בכלל ובא"י בפרט הנה יש בזה מנהגים שונים, שיש שממשיכים את המנהג שכ' הראשונים והועתק ברמ"א שמדליקים בזה"ז בפנים, וטעמם מהגמ' שבשעת הסכנה מניחו על שלחנו ודיו, ומצד שני הוראת החזו"א שלדידן חזר החיוב להדליק בחוץ, ויש להעיר שכל הנידון לאשכנזים, דהמחבר לא הזכיר מנהג בזה.

והנה יש לבאר שמוכח בראשונים דסכנה שהוזכרה בגמ' ל"ד היא אלא סגי בשנאה וכל' הריטב"א שבת (דף כא עמוד ב) וז"ל: ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו. פי' לא סוף דבר סכנת נפשות דא"כ פשיטא דעל מצות עשה לא יהרג וכדאיתא לקמן במכילתין גבי תפילין (מ"ט א' עיי"ש) וכדכתיבנא במסכת סנהדרין, אלא אפי' סכנת צער או איבה כמו בצרפת, ולכן פרש"י ז"ל כאן דהיינו מפני הפרסיים שלא היו מניחין להדליק נר בשום בית ביום ידוע של אידם וכדאמרינן התם (גיטין י"ז א') [אתא] חברא [שקל] שרגא, ולפיכך היה אומר מורי הרב ז"ל שכשנושב רוח שאי אפשר להדליקה בחוץ מדליקה בפנים בביתו.

ויש להוסיף בזה הדגש שהוא בארצות הנוצרים זמן אידיהם שהיה מסוכן במיוחד.

ומצאנו בזה עוד בתוס' מ"ה שפירשו בזה הגמ' מהו לטלטל מפני חברי, ופשוט שאם הסתפקו אם להתיר טלטול מוקצה שהנידון לא בפ"נ, וע"ש בחידושי רע"א מסכת שבת (דף מה עמוד א) כדי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק, פרש"י סכנה, והרי בסכנה או ספק סכנה אפילו איסור דאורייתא נדחית ומאי צריך לסמוך אדר"ש, אע"כ דאין כאן עתה בגדר ספק סכנה להתיר איסור בשביל זה אלא כיון דעל צד הריחוק הסתעפות סכנה מיקרי שעת הדחק וסמכו אדר"ש, עכ"ל.

ומש"כ בספר דבר יהושע שהמדליק בחוץ בשעת הסכנה לא יצא. לא מתאים לל' הגמ' ומניחה על שלחנו ודיו.

ונ' שהמקום בחוץ מעכב בדיעבד כל' הגר"א (תרע"ה סק"א), ואין ראיה מל' הפנ"י שכ' שעיקר מקום ההדלקה, שהרי כ' להסביר בזה למה תיקנו על כל בית ועיקר היינו לאפוקי שעת הסכנה.

ב) ודברי בעל העיטור שרצו לסמוך עליהם דכיון שנהגו בשעת הסכנה נהגו, י"ל שכוונתו כריטב"א דלכן נהגו גם באין סכנה ממש אלא צער או איבה, ועכ"פ גם אם לא נפרש כן אלא שיש כאן היתר גורף, הרי מפורש בסוף לשון העיטור שמי שיכול ידליק בחוץ. ומצער לראות כמה מחברים בני זמננו שמעתיקים רק חצי לשונו וסומכים עליו להדליק באופן שלא יראו בני רה"ר בהיפך ממה שכתב.

ג) ובמנחת יצחק (חלק ו' סי' ס"ו) כ' שא"א להדליק בגלל הרוח והגשמים, והביא מערוה"ש שכ' כן הרי פשוט שבזמנינו שקונים חנוכיה באלפי שקלים בודאי שיכולים בעד מאה שקל לקנות קופסא של זכוכית.

ומש"כ שם שבמגילת תענית איתא בנוסח שאם מתיירא מפני הלצים, אפילו היה כתוב כן הקובע הנוסח של הגמ', ובפרט שהועתק בכל הראשונים, אבל האמת שבכת"י ובדפוסים ישנים כתוב –גויים, ונ' שהלצים הוא תיקון מחמת הצנזור.

המשך בעמוד 51 ---

בני הישיבות משיבים על מדורי השאלות וזוכים במלגות מכובדות,
כל הפרטים במודעה בתחילת הגליון.
בעת משלוח התשובות יש לציין את מס' השאלה

יש"כ מרובה לנציגי "תורה דיליה" בהיכלי הישיבות שסייעו בידינו באיסוף השאלות

הגאון האדיר רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל | ראש ישיבת 'כוכב מיעקב' טשיבין

1. נעשה למעלה מעשרים אמה

הנה אמרינן בגמרא שבת (כ"ב א') **נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה. ושאלו מהו אם הכביש נחפר לאחר ההדלקה, ועכשיו הנרות הם למעלה מעשרים אמה, האם אפשר לברך ברכת הרואה, וכן האם רשאי לכבותה.**

א. צדדי הספק

וצדדי הספק, מי אמרינן דיצא, דאזלינן בתר שעת ההדלקה, והרי באותה שעה היה בתוך עשרים,

או דילמא אמרינן דלא יצא, דנהי דההדלקה היתה כדינה, מכל מקום השתא לאו כלום הוא, ודומה לנגנב הנר חנוכה לאחר שהדליקו, ולקחוה למקום אחר. וכן היה נראה.

ושוב שאלו אם נימא הכי, מהו כשחזרו והגביהו הכביש. ובזה נראה דלאו כלום הוא, דהנר כבר נתבטל.

ב. וכן הנידון בעשו חלון בבית ממול

כמו כן יהא הנידון בהא דדנו רבנן בתראי בהדליק למעלה מעשרים, ויש גם ממולו בית למעלה מעשרים שגרים שם, דדעת דרך אמונה דלא מהני, אמנם יש חולקים.

ואם נימא דמהני, מהו אם בשעת ההדלקה לא היה חלון, ואחר כך עשו חלון. [איברא העירו, דבגוונא דהבית שממולו חלונותיו סגורים, וכל הזמן יכול לפותחם, בהא ודאי מהני].

ג. נכבה נר אחד

שאלו מהו בנכבה נר אחד מנרות חנוכה, ואינו זקוק לו, האם רשאי לכבות שאר הנרות, והיינו כד נימא תרי הלכות, חדא, הא דנקט במשנה ברורה (סי' תרע"א סק"ה) דנעשה למעלה מעשרים.

ואולי הכא עדיף, דהאי נר כמו שהוא עכשיו היה בתורת נר חנוכה, ולא דמי להא דנעשה למעלה מעשרים, דעכשיו נמצא הנר למעלה מעשרים אמה.

2. תיקנו לאחר ההדלקה

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' תרע"ב סע' ב') **דצריך ליתן שמן בהנר כשיעור שיידלק חצי שעה. ואם הוסיף שמן בנר לאחר שהדליק הנר, לא מהני. ויש לדון בדין זה בכמה אנפי:**

א. עשאו פתילה דקה

הנה אם היה פתילה עבה והאש גדולה, ולכן לא ידלק לחצי שעה, ולאחר ההדלקה עשה הפתילה לדקה ועכשיו ידלק הנר לחצי שעה.

ב. הפחית השמן ואחר עשאו דקה

הנה אם היה שמן מספיק לחצי שעה בפתילה עבה, בפשוטו דמי להוסיף שמן בנר דלא מהני לאחר שהדליק.

והפחית מהשמן בידים, דזה דמי לביבה במזיד דאמרינן דזקוק לה וחייב להדליק שנית, ואחר כך עשה הפתילה לדקה, יש לעיין בזה, דהנה מפאת ההדלקה היה כשר, ובאמת הרי דלק מחצית השעה, היאך נדייני לה.

ג. מילוי שמן

אך אם לאחר שלקח בידים מהשמן, חזר ומלאהו בשמן, זה גרע טפי, דנמצא דלא עשה מעשה הדלקה בהשמן, וכי תימא דהמלוי הוא הדלקה, אינו כן, דהא חזינן דבהדליק כשהיה שמן רק לפחות מחצי שעה, חייב לכבות ולחזור ולהדליק, חזינן דהמלוי לא חשיב הדלקה.

3. מסופק מה אמר לאחר על הניסים

עובדא הוה בשמונה עשרה בחנוכה, ואמר על הניסים, ואחר שגמר לומר "לשמך הגדול" בסוף על הניסים, המשיך ומסופק אם אמר "ועל כולם", או שהתחיל "וכל החיים" ודילג על "ועל כולם".

וסיבת ספיקו מחמת שבסידור המודפס לפניו, לאחר על הנסים יכולים לקרוא בשוה מכאן או מכאן.

והנה הנידון אם "ועל כולם" מעכב או לא. דהיינו דב"ועל כולם" אמרינן ששמו יתברך ויתרומם, ובשאר הברכה מוזכר רק הודאה והלל.

והנה לא ידענא, ואם הוא ספק, יחזור ויתנה בנדבה. אך יש לו גם ספק אולי אמר "ועל כולם", ואם כן הוה ספק ספיקא לקולא.

והנה בספר ברכת הבית כתב דגם בספק ספיקא לקולא מתנה בנדבה, אך מדברי הפרי מגדים (סוף סי' קי"ד במש"ז ס"ק י"ג) יש למילף דאינו כן, דהרי כתב דבמסופק אם התפלל, דחוזר ומתפלל ומתנה בנדבה, ובפעם הב' מסופק אם הזכיר גשם, יש לפוטרו מלהתפלל נדבה, מפאת ספק ספיקא, שמא התפלל מקודם ושמא הזכיר גשם. [אמנם עיין שם שדחה דהתם ליכא ספק ספיקא מכיון דהוה כנגד חזקה].

ומכל מקום מאי דמספקא לן לא משוי ספיקא. והדבר צריך תלמוד.

4. קריאת התורה והלל

הנה יש לדון בכמה הערות בקריאת התורה של חנוכה ובענין הלל.

א. לא שמע את הכהן

הנה קריאת התורה של חנוכה בארץ ישראל, ביום השני קורין לכהן "ביום השני" עד "מלאה קטורת", וללוי עד "בן צוער", ולישראל חוזר מן "ביום השני" עד בן צוער". וכעין זה בשאר הימים.

והנה יש לדון אם לא שמע את הקריאה של הכהן, רק שמע את הקריאה של הלוי והישראל, ואחר כך במנין שני שמע את הישראל, האם יצא בזה קריאת התורה, כיון שקריאת הכהן והישראל שוים.

ובפשוטו מהני, דהרי שמע כל קריאת התורה ויהא בפעם הב' תמורת הכהן.

ב. זריזין או הלל בבית הכנסת

הנה יש לדון במי שיכול לילך לבית הכנסת רק מאוחר, האם יאמר הלל בבית ביחידות משום זריזין, או דילמא ימתין לומר הלל בבית הכנסת, דברוב עם עדיפא מזריזין.

והנה בגמרא בראש השנה (ל"ב ב') מסקינן דזריזין עדיפא ממעלת רוב עם, ואם כן עדיף לומר הלל בבית. [אך לכאורה יש למילף מדברי המשנה ברורה (סי' צ' ס"ק כ"ח) דהני מילי שיהא עשרה מיהת].

אך יש לומר שימתין לומר הלל בבית הכנסת, מפאת המעלה של עניית ההלל.

ג. ספק הלל בבית הכנסת

עוד יש לדון, מהו אם יש לו ספק אם ילך לבית הכנסת לומר הלל, האם נמי מדחינן מעלת זריזין.

ויש לומר דזריזין עדיפא דהרי הוה ודאי, משא"כ עניית הלל בבית הכנסת הוה רק ספק.

אך חזינן בתרומת הדשן (סי' ל"ה) דמדחינן קידוש לבנה באמצע השבוע עד מוצאי שבת, משום ההידור לאומרו במוצאי שבת [מכיון דאז מבושמין ובכלים נאים], אף שיהא ספק אם במוצאי שבת יוכל לאומרו דשמא יהא מעונן.

5. דילמא הוה נר של חשד

הנה אמרינן (שבת כ"ג א') **דבנרות חנוכה חיישינן לחשד**, [דילפינן מפאה], **והלכך מי שיש לו פתח משני צדדים, מדליק בב' הצדדים שלא יחשדוהו שאינו מדליק.**

[ודוקא בשני צדדים ומשום חשדא דבני אותה מתא, אבל למתא אחריתא לא חיישינן, ובהוי ב' פתחים באותו צד לא מחייבין כיון דבני אותה מתא יודעין שיש לאדם אחד שני פתחים ורואה שהדליק, ורק בב' צדדים יאמרו כשם שלא הדליק בהאי גיסא לא הדליק באידך גיסא].

והנה לענין ברכה על נר שמדליקין מחמת חשד, כתב הר"ן (שבת י' א' בדפי הרי"ף) **דמסתברא דכיון שאינו מדליק אלא משום חשד אינו מברך עליו.**

אמנם כתב בפרי חדש (יו"ד סי' י"ג) **דלהרשב"א** (תשובות ח"א סי' תקכ"ה) **דמברכינן על שחיטת בן פקועה, אע"פ שהחיוב שחיטה הוה רק משום חשד, אם כן הכי נמי מברכין על נר של חשד.**

והנה יש לעיין אם אין מברכין על נר של חשד, אמאי הרואה מברך ברכת הרואה, הרי נחשוש דילמא הוה נר שהדליקו מחמת חשד.

א. דילמא הוה נר של חשד

הנה יש לומר דאזלינן בתר רוב, וכי תימא דהוה קבוע, הא הברכה הוה על האור דפריש.

וכמו שכתב במגן אברהם (ס' רח"צ ס"ק י"ג) בהך (ברכות נ"ג א') דנר של מוצאי שבת, דבעיר שרובה ישראל מברך על הנר בורא מאורי האש דאזלינן בתר רוב ישראל, ולא אמרינן דהוה קבוע, מכיון דאינו מברך על הנר הקבוע אלא על האור דפריש מהנר.

אך העירוני דבמוצאי שבת הברכה על האור, משא"כ בחנוכה הברכה על הנר, ואם כן אכתי הוה קבוע. ואנוכי לא אדע.

ב. מילתא דלא שכיחא

תו יש ליישב דאין צריך לחשוש בברכת הרואה דהוה נר של חשד, דהוא מילתא דלא שכיחא, דהרי כל ברכת הרואה הוה רק על מי שלא הדליק, וגם אינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו **עובדא הוה באדם שהלך לבית חולים ללוות חולה והיה שם בעת זמן תחילת ההדלקה של נרות חנוכה.**

א. ידליק באיחור או על ידי אשתו

הנה יש לדון האם ימתין עד שיבוא הביתה ואז ידליק, או דילמא האשה תדליק בזמן.

והנה יש לומר דעדיף שהאשה תדליק בזמן, דחביבה מצוה בשעתה.

ב. עוסק במצוה

אך יש לדון דלא מהני שתדליק על ידי אשתו, דהרי איהו בשעת מעשה פטור מהדלקת נר חנוכה, מפאת דינא דעוסק במצוה פטור מן המצוה, דכיון דעוסק במצוה לשמש חולה, אם כן פטור ממצות נרות חנוכה, ואם כן היאך יצא בהדלקה בזמן פטור.

בתוך ביתו, (כמבואר בשולחן ערוך סי' תרע"ג סע' ו'), ולהאי מיעוטא דמיעוטא לא חייש.

ג. ברכת הרואה אף בהדליקו עליו

אך אכתי תיקשי לדעת קמאי (מרדכי בשבת אות רס"ז, וע' משנה ברורה סי' תרע"ו ס"ק ו', ובשער הציון שם סק"ט) דאף בהדליק עליו בביתו, או השתתף בפריטי ואינו נמצא שם בשעת ההדלקה, חוזר ומברך ברכת הרואה. ואם כן ברכת הרואה אינו כל כך מיעוטא, ואם כן אכתי ניחוש שמא יברכו ברכת הרואה על נר של חשד.

ויש לומר דהני קמאי סברי כהרשב"א הנ"ל דבאמת מברכינן על נר של חשד. ואם כן אין הכי נמי גם בנר של חשד תהא ברכת הרואה.

6. עוסק במצוה

אך בפשוטו אינו כן, דלענין הא שיצא בהדלקת האשה ליכא פטור דעוסק במצוה, דהרי לא קא עביד בעצמו המצוה דנרות חנוכה, והרי זה כמו שכתבו תוספות (בבא קמא נ"ו ב' ד"ה בההיא) דמי שתפילין בראשו חייב בכל המצוות מכיון שיכול לקיים שניהם.

תו, דהרי במשנה ברורה (סי' תע"ה בשער הציון אות ל"ט) מתבאר דהעוסק במצוה וקיים מצוה אחרת יצא ידי המצוה, אלא דנסתפק אם שייך לברך "וצוונו" כיון דאינו מצווה, ואם כן בנידון דידן אף אם נחשבנו בעוסק במצוה מכל מקום ודאי דיצא.

ג. שוטה בעת שהדליקו עליו

אך אם היה בר פטור בעת שהדליקו עליו, כגון שהיה שוטה ונתפקח, בזה שפיר יש לומר דחייב להדליק שנית. [ולענין אונן תליא אם עשה מצוה בעת שהיה אונן אם צריך לעשותה שנית].

נמסר מ'מערכת פנינים משולחן רבינו הגר"א גנחובסקי זצ"ל'

מרן גאון ישראל הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א

7. דין שביתת כלים בנר ושמן דחנוכה

יל"ע לב"ש דאית להו (שבת י"ח ב') חיוב שביתת כלים בשבת, ונר הדולק בשבת אדם מפקירו ולכך אינו מצווה על שביתתו, א"כ היאך מדליקין נר חנוכה בערב שבת לב"ש והא צריך להפקיר הנר והפתילה (יעוי' מ"ב ש"ח ל"ד), ואם מפקירם איך יוצא בהם ידי חובת נר חנוכה כשאינם שלו, וכמו היכא דאכסנאי צריך להשתתף בפרוטה בשמן וגם בפתילה (עי' בהגהות הגרב"פ סי' תרע"ז בשם הרשב"א), ה"נ המדליק עצמו צריך שיהי' השמן והפתילה שלו, וכ"כ הרמב"ן והר"ן בפסחים ז' א' דאינו יוצא אלא בשל עצמו, [מיהו אי"ז מוכרח בדברי הרמב"ן והר"ן ורק אם מדליק אחֵר נאמרו הדברים. וע"ש בהגהות הגרא"ז. ושו"ר במאירי ומשמע לכאו' כדבריהם, ודו"ק. – ועי' להנ"ל במדליק השליח בשל אחֵר, ואי מהני, משכח"ל שליחות. ודו"ק], ואולי י"ל דסגי שיהי' שלו בשעת הדלקה מבעוד יום ואח"כ יפקיר (ואינו ענין לדין כבתה אין זקוק לה).

יל"ע בכל המקורות דלעיל לליבון הקושיא, ואח"כ יעוי' בספר של הגאון שליט"א חידושי רבי דוב לנדו על מסכת שבת תירוץ שלו.

8. בענין שליח המדליק ושמיעת הברכה

כתב המשנ"ב (סי' תרע"ה סק"ט) דאיש המברך לאשה על נרות חנוכה ויוצאת ידי חובתה אם עומדת שם ושומעת הברכה אבל לא בענין אחר, ע"כ. וצ"ב מאי טעמא צריך לעמוד שם, ומשמע דעל עצם מצות ההדלקה, ומאי טעמא ומי גרע מכל המצוות דמהני שליחות, וכן על הברכה, ואי על ברכת עשה ניסים, [וכעין פלוגתת הפוסקים במי שמדליקים עליו בביתו, ומיהו כאן עדיף], אינו במשמע, ועוד פעמים ששומעה מאחר.

ולכאו' לדברי המשנ"ב הנ"ל מי שצריך לנסוע מביתו קודם זמן הדלקת הנרות, לא יעשה שליח להדליק בזמן אלא ידליק בעצמו קודם הזמן מפלג המנחה ויברך, יעוי' ריש סי' תרע"ב ובמשנ"ב שם סק"ג, ולרווחא דמילתא יעשה גם שליח שידליק בזמן.

9. אמירת חצי הלל בחנוכה

יש לעיין בכל מנהג שהנהיגו הקדמונים ואח"כ נתווסף עליו מנהג נוסף או דין, האם בטל ע"י הוספה זו המנהג הראשון או"ד דהמנהג קיים בתוספת הדין החדש, ונפ"מ בזה אם מחויבים לקיים את המנהג הישן היכא דא"א לו לקיים את התוספת של המנהג או של הדין החדש, דאי נימא דהמנהג הראשון בטל א"כ היכא דאינו יכול לקיים את התוספת אין ענין שיקיים את המנהג הראשון אחר דהוא בטל.

ודוגמא לדבר קריאת הלל בר"ח דהוי מנהג, ובחנוכה קריאת ההלל הוא חיוב דרבנן, ויל"ע בר"ח טבת שאומרים הלל שלם מחמת דינא דחנוכה, היכי ליעביד מי שאינו יכול לומר הלל שלם אלא חצי הלל, אם יאמר לכל הפחות חצי הלל מדין ר"ח, או"ד השתא שנתקן הלל שלם בחנוכה בטל מנהג חצי הלל דר"ח בר"ח טבת. ואי נימא דתקנת הלל דחנוכה הויא קודם שנהגו לקרוא חצי הלל בר"ח, א"כ כשתיקנו את ההלל בר"ח לא תיקנו על ר"ח טבת דאז כבר היתה תקנה של קריאת הלל שלם, אך בודאי י"ל דהמנהג דהלל בר"ח היה על כללות ר"ח ואין כאן מנהג פרטי לר"ח זה או אחר, וא"כ אף אם תקנת הלל דחנוכה קדמה יתחייב לקרוא לכל הפחות חצי הלל משום ר"ח.

עי' עוד דוגמאות לציור כזה שהיו ב' תקנות בדבר אחד שתקנה שני' מוסיפה על הראשונה, ומהו בכה"ג שאינו יכול לעשות כהתקנה האחרונה אם חייב לעשות לכה"פ כמו קודם התקנה שני'. ועי' בזה בספר רבינו שליט"א על שבת בעניני חנוכה או בספרו על בבא קמא פרק מרובה על תקנת קריאת התורה.

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א

10. מדוע נוטל לנר חנוכה מן התמחוי

כתב השו"ע או"ח סי' תרע"א סעי' א צריך להזהר מאד בהדלקת נרות חנוכה ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר בסותו ולוקח שמן להדליק, ע"ב. ודבר זה הוא מיוחד בנרות חנוכה והרמב"ם [פ"ד מחנוכה הי"ב] כתב שמצוה זו חביבה היא עד מאוד, והנה עני המתפרנס מן הצדקה היינו שאין לו מה יאכל, ובביאור הלכה שם הביא דברי הה"מ שכתב דמקור דין זה הוא מדין ד' כוסות דתנן בפסחים צט: ואפילו עני שבישראל לא יאכל בלא ד' כוסות, וה"ה נר חנוכה דתרווייהו משום פרסומא ניסא, כ"כ הה"מ בדעת הרמב"ם, וכתב בביאור הלכה (בשם ספר חמד משה) דלפ"ז דדמי נר חנוכה לד' כוסות צריכים הגבאים ליתן לעניים נרות להדליק כמו שנותנין להם ד' כוסות, ובפסחים שם תנן דד' כוסות נותנין להם מן התמחוי.

והנה בצדקה מצינו דרגות וחילוקי דינים וכמה קופות של צדקה איכא, ובתוס' ב"ב [ט. בד"ה שבת] הביאו הא דתנן בפאה מי שיש לו מזון שתי סעודות בביתו לא יטול מן התמחוי, דיש ב' מיני קופות יש קופה המחלקת בכל ערב שבת מזון לכל ימות השבוע, וזה כל עני שאין לו פרנסת שבוע זה נוטל מקופה זו, אולם יש קופה נוספת של תמחוי שהיא מיוחדת רק לעניים שאין להם בעת מה יאכלו ונותנים להם מקופה זו מזון ב' סעודות, ומעתה יל"ע אפילו נאמר דצריכים ליתן לעניים ד' כוסות מן הצדקה מדוע יתנו זה מקופה של תמחוי הא אי"ז דבר הנצרך להם לאכילתם, ואף אם רשאין ליקח זה מן הצדקה צריך להיות שיטלו זה מהקופה המתחלקת בע"ש שהיא ממלאת צרכן של עניים.

ואמנם בד' כוסות יל"פ עפ"י דברי הרמב"ם בפ"ז מחו"מ ה"ז דענין ד' כוסות הוא מפני שבלילה זה כולם בני מלכים וסועדים כבני מלכים שדרכם לשתות יין בסעודתם, יעו"ש, וא"כ י"ל דודאי אם יגיע לתמחוי מי שאין לו בעת מה יאכל אולם הוא נצרך לסעודה מיוחדת מחמת צרכיו יתנוה לו מן התמחוי, וה"ה בער"פ כל אחד נצרך לסעודה עם ד' כוסות יין כי בעת בן מלך הוא, (עי' בד קודש פסחים סי' ל) אבל א"כ צ"ע מה ענין נרות חנוכה לזה ומדוע יטלום מן התמחוי.

(מכתבי תלמידים)

הגאון רבי אלימלך בלוי שליט"א | ראש כולל 'קרן אורה'

11. בעניין הדלקה בחלון בזמן הזה

א. כתב הרמ"א סי' תרע"א סעיף ז': "**ומיהו בזמן הזה, שכולנו מדליקין בפנים ואין היכר לבני ר"ה כלל, אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח; ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם**".

וכתב המשנה ברורה (ד"ה ואין לשנות): "**ומ"מ אם יש לו חלון הסמוך לר"ה נכון יותר שיניחנו שם כדי שיהיה היכר לבני ר"ה ויתפרסם הנס אם לא במקום דשכיחא הזיקא עי"ז**, מ"א ושאר אחרונים".

והנה מיירי שהסכנה היא רק בחוץ אבל בחלון אין סכנה, וז"ל המג"א: "**ונ"ל דאם יש לו חלון הסמוך לר"ה יניחנו בחלון דבזה ליכא חשש סכנה**".

מלשון המשנה ברורה שכתב "נכון יותר" משמע שאינו חייב מעיקר הדין להדליק בחלון. והדבר צריך ביאור, דהלא אם אין סכנה בחלון הסמוך למה אין חיוב גמור להדליק בחלון הסמוך, הרי דר בעלייה שאינו יכול להדליק בפתח ביתו מבחוץ מדליק מעיקר הדין בחלון, ולכא' ה"ה בכל מקום שאינו יכול להדליק בחוץ מדליק בחלון ולמה אינו חייב מעיקר הדין.

ובאמת דהמג"א כתב "יניחנו, משמע שזה כן מעיקר הדין, אבל המשנה ברורה כתב רק "נכון יותר".

ועוד יותר לשון המשנה ברורה "כדי שיתפרסם הנס", ולכאו' אינו מובן, הרי זה עיקר דין הדלקת נרות חנוכה.

והנה המשנה ברורה לא העתיק את לשון המג"א בלשונו, כיון שמהפרי מגדים משמע שאינו מעיקר הדין, וז"ל הפרי מגדים "**ומה שכתב חלון פתוח לרשות הרבים כו', כן נוהגים מקצת בני אדם**", משמע שמעיקר הדין אינו חייב, והדבר קשה כמו שכתבנו, וצע"ג.

ב. בביאור הגר"א תרע"ה כתב "**ונראה בזמן הטור שהיו מדליקין בפתח הבית, ומ"מ אם הדליק בפנים יצא, שהרי לא עשו כדין הגמ' בלא"ה**".

וז"ל המ"ב תרע"א: "**היינו שבזמן הטור היו מדליקין אצל פתח הבית מבפנים, והיו עושין עכ"פ היכר לעוברים, ע"כ יש חשד כל שאין היכר כראוי לעוברים, משא"כ עכשיו שמדליקין ממש בפנים ולא איכפת לן כלל לעשות היכר לבני ר"ה ע"כ לא איכפת לן בחשדא דידהו**".

ולכאו' היו מדליקין מדין חלון הסמוך לרשות הרבים מכיון שלא היתה סכנה להדליק כנגד פתח הבית הפתוח לחוץ.

ויש לעיין כיון שלא היתה סכנה להדליק באופן זה, למה כתב הגר"א "אם הדליק בפנים יצא", למה שלא יהיה דין בחלון וכמו שהדין פתח ביתו הוא לעיכובא, למה דין חלון הוא לא לעיכובא, וצע"ג.

12. בגדר ברכת שהחיינו בחנוכה ובפורים

כתב בביאור הלכה בסימן תרצ"ב: "אח"כ מצאתי בברכי יוסף וז"ל אם אין לו מגילה (וכמו כן אינו מדליק) יברך שהחיינו אך לא יברך ברכת שעשה נסים וברכת הרב את ריבנו [ר"י מלכו] אבל האחרונים כתבו דגם שהחיינו לא יברך עכ"ל". וכן משמע בכמה אחרונים

ולכאו' יש לעיין מאי שנא ברכת שהחיינו שהיא על עצם היום וברכת שעשה ניסים היא על ההדלקה וצ"ע.

הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א | מראשי ישיבת 'נתיב הדעת' ו'אמרי משה'

13. בענין "הלל"

הנה כל הפסוקים שבסדר "**ההלל**" עניינם שבח והלל והודאה להשי"ת, מלבד הפסוקים של 'אנא ד' הושיעה נא ואנא ד' הצליחה נא' שעניינם בקשה ותחינה, ויש ליתן טעם מפני מה נקבעו פסוקים אלו בהלל.

עוד מצינו בענין זה ב"נשמת כל חי" שכולו שבח והודאה, ובתוך הדברים תקינו לומר 'ואל תטשינו ד' אל' לנצח', וגם בזה צריך לתת טעם כנ"ל, וצ"ב.

14. בענין גומרים את ההלל בחנוכה

גרסינן בערכין (דף י.) 'מאי שנא החג [סוכות] דאמרינן [הלל] כל יומא, ומאי שנא פסח דלא אמרינן כל יומא, דבחג חלוקין קרבנותיהן [דפרי החג מתמעטים והולכים - רש"י] ובפסח אין חלוקין בקרבנותיהן'.

והב"י בהלכות חנוכה (סי' תרפ"ב) מביא קושית **שיבולי הלקט** מפני מה בחנוכה גומרין את ההלל כל יום והרי אין שם 'חילוק קרבנות', ותירץ השיבולי הלקט משום שחלוק בנרותיו שבכל יום חלוק משלפניו, ועוד טעם אחר לפי שהנס התחדש בכל יום.

והנה על עיקר הקושיא לכאו' י"ל בפשיטות שיש חילוק בין הלל של חנוכה להלל של שאר מועדים דבכל המועדים אמירת ההלל זהו מצד ש'המועד' מחייב אמירת ההלל וזהו 'מדין הכללי' בכל המועדות, ודומה לברכת 'שהחיינו' שזהו דין כללי במועדות, ולכך מעיקר הדין צריך לומר הלל פעם אחת בכל המועד [וכשם שאומרים שהחיינו רק פעם אחת].

משא"כ "הלל של חנוכה" אין עניינו מצד 'המועד' אלא זהו מעיקר מצוותו של היום, שקבעו ימים אלו בהלל ובהודאה, וזהו מצוותו של יום כמו הדלקת הנרות, וכמו מצוות ישיבת סוכה וד' מינים בחג הסוכות שהן מצוותו של יום, ולכך צריך לומר הלל בכל יום ויום, וצ"ע טעם **שיבולי הלקט** שלא כתב חילוק זה.

(ויש בזה נפק"מ לדינא במה שדנו האחרונים אם נשים מחויבות בהלל של חנוכה, שאם זה מצד דין 'המועד' א"כ נשים פטורות, אך אם זה מצד עיקר מצוותו של יום א"כ נשים מחויבות מצד שאף הן היו באותו הנס, וכמו שחייבות בנרות חנוכה).

15. הערה בדברי מרן הגר"ח ז"ל מ"ט לא תיקנו להזכיר חנוכה ופורים במעין שלוש

בחי' הגר"ח (סטנסיל) מובא בשם **הגר"ח** שהטעם שלא תיקנו הזכרת חנוכה ופורים ב"מעין שלוש", משום שלא מצינו להן ברכה בפנ"ע, ומשא"כ שבת יו"ט ור"ח שמצינו להן ברכה בפנ"ע למי ששכח יעלה ויבוא ורצה שמברך 'אשר נתן שבתות למנוחה', אחר ובנה ירושלים ולכך מזכירים אותם במעין שלש.

והגר"ח מביא ראיה לדבריו מה"**מקום**" של ההזכרות במעין שלש שתיקנו אותם אחר שמזכירין ובנה ירושלים [הגם דרצה ויעלה ויבוא בבהמ"ז הן קודם ובנה ירושלים], ומזה מוכיח הגר"ח שההזכרות במעין שלש עומדות במקום ברכת 'אשר נתן שבתות'.

ויש להעיר על הראיה של הגר"ח דאם נתבונן נמצא שכל ההזכרות הן בתפילה והן בבהמ"ז תמיד תקנו אותם בסוף ברכה סמוך לחתימה [היינו סמוך לקטע האחרון שלפני החיתום בברכה], וא"כ יש לנו טעם פשוט מפני מה תיקנו ההזכרות ב'מעין שלוש' אחר ובנה ירושלים, כי הרי זה הקטע הסמוך לחתימה ואי"ז מחמת שתיקנו לו ברכה בפנ"ע, וצ"ת.

16. בענין ברכת הרואה

נחלקו הפוסקים במי שהדליקו עליו בביתו, אם כשרואה נרות חנוכה יכול לברך 'ברכת הרואה'. דעת **הר"ן והסמ"ג** דמאחר שהדילקו עליו בביתו אינו יכול לברך "ברכת הרואה", וכן פסקו הטור והמחבר (תרע"ו ס"ג), אך דעת **המרדכי** דיכול לברך ברכת הרואה.

ובפשיטות טעם **הסמ"ג והר"ן** משום שכבר יצא ידי"ח הברכות בברכות של המדליק שהדליק עליו בביתו. אך זה תמוה מאד דהרי "ברכות" זהו מצווה שבגופו ואיך אפשר לצאת בזה ע"י אחרים, ולא מצאנו כה"ג אא"כ עומד ושומע הברכה מהמברך. וכבר תמה בזה הב"ח (שם).

ולחומר הקושיא צ"ל דהסמ"ג והר"ן ס"ל דברכת הרואה אינו תקנה להשלים לו את הברכות שחסר לו, אלא תיקנו לו הברכה "במקום ההדלקה" [ויש להסביר הטעם בזה, משום דענין ההדלקה 'להודיע ולפרסם הנס', (וכלש' הרמב"ם, וכמו שאומרים ב'הנרות הללו') ולכך שייך לתקן 'ברכה במקום המצווה' שאף ע"ז מודיע את הנס, ובזה יתיישב קושית התוס' בסוכה (מו.) מפני מה לא תיקנו 'ברכת הרואה בשאר המצוות'].

ולכך ס"ל לסמ"ג והר"ן שמי שהדליקו עליו בתוך ביתו אינו יכול לברך ברכת הרואה שהרי כבר יצא ידי מצוות ההדלקה, ולפי"ז יוצא שהטעם שאינו יכול לברך ברכת הרואה אינו משום **שבירכו עליו** בביתו אלא משום **שהדליקו עליו** בביתו (וכ"נ בדיקדוק לשונם, עי' ב"ח).

אכן מדברי המג"א ורעק"א משמע שלמדו אחרת בדברי הסמ"ג והר"ן, דס"ל שמי שהדליקו עליו בביתו יצא ידי"ח הברכות בזה **שבירכו עליו** בביתו, שכתב **המג"א** (תרע"ו ס"ב) דלדעת הסמ"ג והר"ן אם אשתו הדליקה עליו ביום הראשון אינו צריך לברך שהחיינו כשמדליק ביום השני, הרי למד המג"א בדעת הסמ"ג והר"ן שס"ל שיצא ע"י הברכה שבירכו עליו בביתו.

וכן מוכח מדברי **הגרעק"א** שכתב שאם לא בירך עד אחר שגמר להדליק כולן יכול עדיין לברך על הניסים ושהחיינו מדין ברכת הרואה, והנה לפי הדרך שביארנו לעיל בדעת הסמ"ג והר"ן שהטעם שאינו יכול לברך ברכת הרואה זהו משום **שהדליקו** עליו בביתו, א"כ כ"ש כשהוא בעצמו הדליק שאינו יכול לברך ברכת הרואה, ומוכח מדברי הגרעק"א שלמד בשעת הסמ"ג והר"ן שזהו מצד שיצאו בברכות **שברכו** עליו בביתו.

ומעתה למג"א ורעק"א עלתה וגם ניצבה תמיהת הב"ח איך יוכל לצאת בברכות שברכו עליו בביתו אם אינו שומע הברכות, וצע"ג.

הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א | ראש ישיבת 'ארחות תורה'

17. הלל דחנוכה

הנה בגמרא פסחים (צה, ב) אי' שאין אומרים הלל בפסח שני באכילתו דכתיב השיר יהיה לכם כליל התקדש חג דבעינן זמן המקודש לחג שאסור במלאכה. והנה מבואר בגמרא ערכין (י, ב) שאין גומרין את ההלל אלא או ביום שנקרא מועד או ביום שהוא מקודש בעשיית מלאכה, ובחנוכה אע"ג דתרווייהו ליתנייהו ביה נמי גומרין את ההלל משום דהלל דחנוכה על הנס הוא בא.

וצ"ע דהא הלל דליל פסח נמי על הנס הוא נאמר, וכמוש"כ בטורי אבן (מגילה יד, א), ומהאי טעמא אומרין אותו בלילה אע"ג דסתם הלל אין נאמר בלילה, ואפ"ה מבואר דבעינן ביה זמן המקודש בעשיית מלאכה, ונמצאו סברות הפוכות, דהלל דחנוכה שנתקן

על הנס לא בעינן ביה זמן המקודש בעשיית מלאכה, וגם אין אומרין אותו בלילה, ואילו הלל דליל פסח אעפ"י שנתקן על הנס בעינן ביה זמן המקדש ואומרין אותו בלילה, וצ"ע מאי שנא הלל דחנוכה מפסח.

18. הדלקה בפתח החצר

נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ.

הנה יש לחקור בגדר התקנה שתקנו חכמים להדליק בפתח החצר, האם עיקר התקנה זהו להדליק בפתח החצר, והיינו דבעינן חצר דוקא מצד עצמה. או דילמא עיקר התקנה זהו להדליק בפתח הבית, אלא שיש פתח הפנימי לבית שהוא פתח הבית ממש, ויש פתח החיצון לבית שהוא פתח החצר, והיינו דדין פתח החצר הוא משום דהוא פתח הבית החיצוני, ואין יסוד הדין דבעי פתח חצר.

וי"ל"ד אי תליא בחקירה זו נידונים דלהלן:

א]. בלשון הגמרא בשבת מבואר שמצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, ומשמע מפרש"י דהיינו נמי בדאית ליה חצר, שהרי כתב "ולא ברשות הרבים אלא בחצירו שבתיהן היו פתוחין לחצר", אמנם רבינו ירוחם כתב בדעת רש"י שמדליק בפתח החצר אלא דמבפנים לפתח ולא מחוץ לפתח (והתוס' שנחלקו היינו מחוץ לפתח), וכן משמע ברשב"א שנקט בדעת רש"י, ועי' בפר"ח שכתב דלא משמע כן ברש"י.

וצריך ביאור לפרושו של רבינו ירוחם מה טעם קרי לה פתח ביתו מבחוץ, הא אין זה פתח הבית, אלא פתח החצר.

ב]. בב"י כתב דמי שדר בעליה ונכנס לעלייתו דרך בית חבירו הדר מתחתיו, אינו יכול להדליק בפתח הבית שתחתיו, כיון שלא ניכר שהוא הדליק נרות חנוכה אלו.

וצריך ביאור חדא דמאי ס"ד שידליק על פתח הבית הרי אין זה בית שלו כלל. עוד צריך ביאור דמשמע שאף אם יש לו חלק בחצר אינו מדליק בפתח החצר, ומאי שנא משני בתים בחצר אחת שמדליקין שניהם על פתח החצר.

ג]. יש לדון במש"כ החזו"א (או"ח סה, נב) לענין עירובין שחדר מדריגות אין לו דין חצר, כיון שאין עושין בו תשמישי חצר, וסתם חצר דגמרא היינו שהיו עושין בה תשמישי חצר. וי"ל"ד אי תלי בהנ"ל, והיינו דאע"ג דלא הוי חצר לענין עירובין, מ"מ לענין נר חנוכה חשיב חצר, דלכאורה אם גדר התקנה הוא דין חצר מצד עצמה, א"כ תליא בדיני חצר, וכיון דסתם חצר דשנינו בגמ' היינו שהיו עושים בה תשמישי חצר א"כ חצירות שלנו שאין עושין בהן תשמישי חצר אי"ז קרוי חצר, אך אי אמרינן דהוי הלכה בפתח הבית אלא דבפתח החיצון שהוא פתח החצר אפשר שאם החצר הוא רשות פרטית שלו ומשם הולכים לביתו שפיר חשיב פתח החצר אף שאין בה תשמישי חצר כיון דעכ"פ הוא פתח הבית החיצון.

עוד יש לדון במפרסת שאינה מקורה שנקטו דחשיבא חצר, האם אפשר להדליק על מעקה המרפסת, אם תליא בצדדי החקירה הנ"ל.

(מכתבי תלמידים)'

הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א | רב שיכון ה' ב"ב

19. נכבה הנר הראשון קודם שבירך ועדיין לא גמר להדליק את הנרות, האם יכול לברך להדליק?

כתב המ"ב (בסי' תרעו ס"ק ד) בשם תשובות רעק"א דאם נזכר שעדיין לא בירך קודם שהדליק את כל הנרות יש לו לברך את כל הברכות כיון שישנם שיטות שניתן לברך על ההידור, ואפי' לדעת הפר"ח שאין לברך על ההידור יש כאן 'שיהוי מצוה' דהיינו שעדיין יש כאן את משך זמן המצוה ולכך עדיין יכול לברך, אבל אם נזכר לאחר שהדליק כולם לא שייכת הסברא של ברכה על ההידור ואין לו לברך אלא שעשה נסים ושהחיינו דלא גרע מרואה.

וכתב השער הציון (ס"ק ה') 'אכן כתב שם (הרעק"א) דאם קודם שהדליק הנרות הנוספות **כבו הראשונות לא יברך** אלא על הניסים ושהחיינו עיין שם בטעמא דמילתא', והיינו שכאשר כבו הראשונות אין כאן את משך זמן המצוה ולכך אינו יכול לברך, ומה שכתב השער הציון שאינו מברך אלא על הניסים ושהחיינו אינו מוזכר ברעק"א כלל, דהרעק"א עצמו רק כתב שלא יברך, ויתכן שכונתו שלא יברך את כל הברכות כלל.

ולשון הרעק"א והשעה"צ '**אם כבו הראשונות**' בלשון רבים צ"ע דהיה צריך לומר 'אם כבה הראשון', דהיינו שאם כבה הנר הראשון שהוא נר המצוה אין כאן את משך זמן המצוה ואינו יכול לברך, ומלשון 'כבו' בלשון רבים משמע שאף אם כבה הנר הראשון כיון ששאר הנרות שנדלקו עמו עדיין דולקים יכול עדיין לברך, וצ"ע מדוע.

ושמעינן מכך חידוש גדול דנרות שהודלקו עם נר המצוה הרי הם כחלק מנר המצוה ועל כן גם אם כבה נר המצוה כל עוד שהנרות שנדלקו עמו עדיין דולקים נחשב שנר המצוה עדיין דלוק, ועל כן כתבו הרעק"א והשעה"צ 'אם כבו' בלשון רבים דדוקא אם כבו כל הנרות שהודלקו יחד עם נר המצוה אין יכול לברך להדליק.

ולכאו' נידון זה תלוי במה שיש לחקור האם נרות ההידור דמוסיף והולך הם חדא מצוה עם הנר מצוה ומדליק כל הנרות כחדא או שכל נר הוא בפ"ע והיינו למשל בנר שישי האם החיוב הוא להדליק פעם אחת ששה נרות או שש פעמים נר אחד, דאי נימא שהכל הוא חדא מצוה על כן גם אם כבה הנר הראשון נחשבים שאר הנרות שדלקו עמו כחלק מהנר הראשון ונחשב שעדיין דלוק נר המצוה, אך אם כל נר הוא מצוה בפ"ע אין קשר בין נר המצוה לשאר הנרות שדלקו עמו.

20. פרסומי ניסא הנעשה באופן מתוזמן, האם נחשב לפרסומי ניסא?

כתב השו"ע (בסי' תרעב ס"ב) שכח ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פירסומי ניסא, הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ומיהו הני מילי לכתחילה אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך כל הלילה.

וכתב המ"ב שם וז"ל **כל הלילה** עד עמוד השחר ובברכה, והיינו דוקא אם בני הבית נעורים **אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה** דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הנס, הכי נמי לדידן, ואם בא לביתו קודם עלות השחר ומצא בני ביתו ישנים **מן הנכון שיקיצם כדי שיוכל להדליק בברכה**.

ולכאו' יש כאן סתירה בין הדברים, דבתחילה כתב שאם בני הבית ישנים ידליק בלא ברכה, ולאחמ"כ לענין הבא לביתו קודם עלות השחר כתב שיקיץ את בני ביתו, ובפשטות צריך לומר דבתחילת הלילה אין ראוי להעיר את בני הבית שעתה הלכו לישון, אך קודם עלות השחר שממילא אמורים תכף להתעורר על כן יכול להקיצם.

והנה ידוע שהרב מבריסק היה מדליק עד מאוחר בלילה כיון שמול ביתו היה מקום התכנסותם של אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות עד השעות המאוחרות של הלילה, ומקור הדברים הוא דהנה ברמב"ם (פ"ד מהלכ' חנוכה הלכה ה') כתב 'שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יותר', וצריך ביאור מהו הלשון 'חצי שעה או יותר', מדוע לא די בחצי שעה.

ועל כן יש שכתבו דכוונת הרמב"ם לומר בזה ששיעור חצי שעה משתנה לפי המקום והזמן, דאם באותו מקום מצויים עוברים ושבים בשעה מאוחרת יותר, שיעור הזמן אכן משתנה, וכדברים הללו כתב לדייק בחידושי מהרצ"א על חנוכה (דף ב ע"א ד"ה שם), וכן מובא בקונטרס חנוכה ומגילה (להגרח"א טורצ'ין זצ"ל סי' ה אות ד) בשם הרב מבריסק שכוונת הרמב"ם באומרו 'או יותר' שצריך להדליק בכל מקום לפי מה שהוא, ולדברים הללו הביאו סמך ומקור מחידושי הריטב"א (החדשים שבת כא ע"ב) וזה לשונו 'עד דכליא ריגלא דתרמודאי, פירוש מוכרי עצים הנקראים תרמודאי והיו מתאחרים שם ברחוב העיר **ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא** והמנהג הפשוט ששיעורו כל זמן שחנויות המוכרים שמן וכיוצא בהם פתוחות' עכ"ל.

ויש לשאול א"כ מדוע לא מקימים 'חבורת מפרסמי הנס' לכל אותם אלו שנתקעו בלא פירסומי ניסא, כגון חתן וכלה שמגיעים בשתיים בלילה ואין להם פרסומי ניסא בהדלקת נר חנוכה, שיוכלו להזמין את אותם אנשים כדי שעל ידם יהיה פרסומי ניסא.

ויתכן לומר בזה דפרסומי ניסא הוא רק אם הדבר טבעי שרואים העוברים ושבים את הנרות בדרך הילוכם, אבל כשהפרסומי ניסא הוא באופן מתוזמן הרי זה כעין הצגה בעלמא ואינו פרסומי ניסא, וא"כ לפי"ז מבוארים דברי המ"ב דבתחילת הלילה לא יעיר את בני ביתו להדלקה, כיון שזהו פרסומי ניסא מתוזמן לצורך ההדלקה, משא"כ בסוף הלילה שממילא צריכים להתעורר תכף לעמל יומם א"כ הפרסומי ניסא נעשה מאליו באופן טבעי ויכול להעירם.

21. הטעם שקבעו חז"ל שמונת ימי חנוכה

במסכת שבת (כ"א ב') אמרינן, מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי חנוכה וכו', וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, **ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים**, לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

והקשה הבית יוסף (סי' תר"ע) וז"ל ואיכא למידק למה קבעו שמונה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחד ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות, וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמונה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס, **ועוד י"ל** שלאחר שנתנו שמן בנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בלילה הראשונה, **אי נמי** שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה.

והפר"ח שם הקשה על מה שתירץ הב"י בתירוצו הראשון שמתחילה חילקו את השמן לשמונה חלקים ונתנו כל יום שמינית ממה שהיה נצרך לאותו לילה הא אמרינן 'תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת כל הלילה

מערב ועד בוקר' וא"כ מה ראו לחלקו לשמונה חלקים, ואמנם עי' בתוס' הרא"ש בשבת שם שכבר תירץ ממש כתירוץ הב"י שחילקו את השמן לשמונה אלא שהוסיף ואע"ג דאמרינן תן לה מדתה כדי שתהא דולקת מערב ועד בוקר היינו היכא דאפשר והיינו דשיעור זה אינו לעיכובא אלא למצוה.

עוד תירץ הב"י שהנס היה ניכר אף בלילה הראשון שלאחר שנתנו השמן בנרות נשאר הפח מלא כבתחילה, ויש לעיין הלא ביום הראשון דלקה המנורה מהשמן הישן ולא היה נס בשמן שדלק כלל ומה שהפח נשאר מלא כבתחילה וניכר הנס כבר ביום הראשון זה היה עבור היום השני ונמצא שהנס היה עבור יום כ"ו ולא עבור כ"ה, ואפשר שכוונת הב"י לומר ששבעה ימים מדליקין על הנס שבשמן שהיה שמן נס, וביום הראשון מדליקין על מציאות הנס שהיה ניכר ביום הראשון וצ"ע.

22. חידה: כיצד יתכן שמברך ברכת הרואה לפני שרואה את הנרות?

תשובה: כשמדליקים עליו בביתו יוצא ידי חובת הדלקה, ומ"מ צריך לראות נר חנוכה ולשמוע הברכות מאחר משום די"א שגם אם מדליקים עליו בביתו צריך לברך על הראיה להודות על הנס (עי' מ"ב סי' תרע"ו סק"ו ושו"ע סי' תרע"ז ס"ג, ועי' בס' נר חנוכה פ"ד אות כ"ט), ואמנם הורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל דכיון שברכת הרואה היא רק אחרי שרואה נר דלוק, ואילו המדליק עצמו מברך קודם ההדלקה א"כ אין הרואה יכול לצאת בברכת המדליק אא"כ יראה תחילה נר חנוכה שכבר דלוק ע"י אחרים ואז יוכל לצאת ידי חובת ברכה מפי המדליק שמברך אחריו (עי' בס' נר חנוכה שם הערה ס"ט), **ואולם ממו"ר הגראי"ל שטיינמן זצ"ל שמעתי דכיון שהמדליק מברך עובר לעשייתן להדלקה נחשב הרואה כמי שרואה את הנרות דולקים עוד קודם ההדלקה ויכול לצאת ידי ברכות הרואה מהמדליק אף שלא רואה קודם נרות אחרים.**

23. חידה: כיצד יתכן שאומרים לאדם בשעת ההדלקה להמתין עם ברכת שעשה נסים ושהחיינו עד לאחר צאת הכוכבים?

תשובה: מי שנעשה בר מצוה בחנוכה ומנהג אבותיו להדליק בשקיעה, י"א שידליק גם את הנר של ליל יום הבר מצוה **בשקיעה** ואינו צריך להמתין לצאת הכוכבים שאז יהיה בר חיובא מדינא (הליכות שלמה פט"ז סי"ד והגר"נ קרליץ זצ"ל), ואולם י"א שיחכה וידליק **בצאת הכוכבים** (הגראי"ל שטיינמן והגרש"ה וואזנר זצ"ל, ומ"מ מי שנעשה בר מצוה באמצע חנוכה מברך ברכת שהחיינו ביום הראשון ואין ממתין מלברך עד שיגדיל), **ואם חל ליל הבר מצוה בשבת, ידליק בער"ש ויברך רק ברכת להדליק, ובליל ש"ק יברך שעשה נסים ושהחיינו על ראית נ"ח, וכמו מי ששכח לברך עד אחר ההדלקה שיכול לברך שעשה נסים ושהחיינו דלא גרע מרואה** (שמעתי ממו"ר הגראי"ל שטיינמן זצ"ל).

הגאון רבי אברהם משה זיסקינד שליט"א | ר"מ ישיבת 'נתיב הדעת'

24. האם הדלקה היא מצות הבית כמזוזה או לא?

כבר הוכיחו רבותינו שנר חנוכה הוא חובת בית כעין חיוב מזוזה – וכמבואר בפנ"י [כ"א: ד"ה ת"ר מצות חנוכה] דלכן לא אמרינן ביה מצוה בו יותר מבשלוחו, וסגי לצאת בנר אחד לכל הבית כמזוזה, (ועי' שפת אמת [שם]) וכ"כ הר"ן [שבת שם] דקס"ד דאכסנאי דומה למי שאין לו בית דפטור ממזוזה, ולכן קס"ד לפוטרו, (וכן לשון הרמב"ם [ריש הל' חנוכה] וכן מדוייק בתוס' בסוכה [מ"ו]).

אולם קשה דמוכרח שאינו כמזוזה דמצאנו כמה חילוקים ביניהם, א] השוכר ראשון שקבע מזוזה ובא תחתיו שוכר שני, הרי הראשון פטר את כל הבאים אחריו בקביעת המזוזה, וא"צ קביעת מזוזה נפרדת לכל שוכר ושוכר, והיינו טעמא דממצוות הבית הוא וכיון שבבית זה נקבע מזוזה ע"י א' שהוא חייב בחיובא דבית שוב מהני לכל בני הבית אף דאכתי לא נתחייבו בשעה שקבע, ופשוט, ועיין בזה בברכי יוסף [או"ח סי' י"ט], אולם פשוט דשוכר שהדליק מנורה, ומיד הפסיקו את השכירות [באופן שבשעת ההדלקה הוא היה עדיין מחוייב], ומיד שכרו שוכר אחר כשנרותיו של הראשון עדיין דולקים, הרי פשיטא דלא מהני בזה לחיובא דשני, וגם מזה היה משמע דחיובא בפני עצמו איכא על הגברא [אלא דכל בני ביתו יוצאים בהדלקה אחת], והכא שוכר א' לא שייך לחבירו ואינו מבני ביתו ולכן פשיטא שאינו מוציאו, אבל אי נימא דהמצוה היא ממצוות הבית שוב ליכא לחייבם בשתי הדלקות נפרדות, ב] הדין במזוזה דאף אי זר שאינו מדיירי הבית קבע מזוזה שלא בשליחותם של הדיירים, הרי יוצאים בזה ידי חובתם, וכמפורש בדעת קדושים ומקדש מעט, כיון שזה ממצוות הבית, משא"כ בחנוכה, דרק בהדלקת בני הבית מתקיימת המצוה, ג] מצאנו בשיטת הרמ"א שאפשר לכוין לא לצאת בהדלקת הבית ואז חל דין הדלקות נפרדות של כל אחד ואחד, ופשוט שכל זה לא שייך במזוזה, ומוכרח דתרתי נינהו, וכבר עמד בזה בשפת אמת [ד"ה ת"ר מצות נר], וכל זה צ"ע. (ועי' אמרות אברהם – מצוות ומועדים, שער ז')

25. מה עומק שיטת הרמב"ם להדליק כנגד בני הבית?

נחלקו הרמב"ם [פ"ד חנוכה ה"א] והתוס' [שבת כ"א:] במהדרין מן המהדרין, דלפי הרמב"ם מדליקים גם כנגד הימים וגם כנגד בני הבית כהדדי, והיינו שכשיש י' בני בית, מדליקין י' כ' ל' וכו', ולפי התוס' רק בעה"ב מדליק כנגד הימים, וגם בי' בני בית בעה"ב מדליק א' ב' ג' וכו', והשו"ע [תרע"א סעיף ב'] פוסק כהתוס', והרמ"א [שם] פוסק כהרמב"ם – והיינו שלרמב"ם המהדרין מן המהדרין באים להדר את ההידור של המהדרין, ולתוס', המהדרין מן המהדרין באים להדר את המצוה עצמה באופן אחר מן המהדרין, וסברת התוס' היא דבעינן היכירא דימים, והרי לדרכו של הרמב"ם כבר ליכא היכירא דימים, דבדאיכא ו' נרות י"ל שהוא יום ג' וב' בני הבית, וי"ל גם שהוא יום ב' וג' בני הבית, הלכך לתוס' רק מדליקין כנגד הימים ובזה איכא היכירא, ויש מחלוקת נוספת בין הרמ"א לרמב"ם, שלפי הרמב"ם בעה"ב מדליק כנגד כל בני הבית, ולפי הרמ"א כל א'

הגאון רבי מנחם כהן שליט"א | ר"מ ישיבות 'נתיב הדעת' ו'יסודות'

מתוך שיעורי ליל שישי בישיבת 'נזר יהושע'

26. מה הגדר בשיטת הרמ"א שכל אחד מדליק לבד?

הבאנו שנחלקו הרמב"ם והרמ"א האם כל א' מדליק או דבעה"ב מדליק כנגד כל בני הבית, ועיין בקונטרס חנוכה [לגרח"א טורצין סי' ח'] דיסוד שיטת הרמ"א שהמצוה היא מצות הגברא, אלא דהקילו לקיים חיובא דגברא בהדלקת נר אחד, וא"ש למה בהידור מצוה באים להדר את המצוה של הגברא שכל אחד יקיים את המצוה בפני עצמו, וזה שיטת הרמ"א, ובזה פליג הרמב"ם, דמצות הבית היא, וכמו שהמצוה היא מצות הבית, כמו כן ההידור הוא הידור של הדלקת הבית, וזה ע"י הדלקת בעה"ב כנגד כולם, ויש הכרח לזה מסברא, דלכאו' תמוה, דאיך יתכן שההידור מבטל את עיקר המצוה, והיינו שאם צורת המצוה היא מצות הבית, א"כ איך נאמר הידור שבני הבית יכוונו דווקא שלא לצאת ידי חובת הבית וכמוש"כ רעק"א, הרי נמצא דבזה הם עושים מצוה אחרת במקום המצוה העיקרית, ואיך אפשר להדר לעשות מצות הגברא במקום עיקר המצוה שהיא מצות הבית, ולהנ"ל ניחא, דמוכרח דגם עיקר המצוה היא מצות הגברא, אלא דהקילו שכולם ידליקו הדלקה אחת, ולזה הדרא ההידור שידליקו כל גברא בפני עצמו, ומוכרח בן עוד שכבר הקשה השפת אמת [ד"ה ת"ר מצות חנוכה] שאם המצוה היא מצות הבית, א"כ איך כל א' יכול לכוין לא לצאת ולהדליק הדלקה נפרדת, אטו א' מבני הבית יכול לכוין לא לצאת במזוזה, וע"כ שכל ההדלקה היא הדלקת הידור, וא"כ איך מברכים על ההידור, וזו תימא רבתי, ומזה מוכרח דהרמ"א ע"כ למד דעיקר המצוה היא מצות גברא, ורק דכולם יוצאים ידי"ח ע"י בעה"ב, וממילא פשיטא שיכול לכוין לא לצאת ידי המצוה.

אולם סו"ס עיקר שיטתו תמוה, א] כבר הוכיחו רבותינו שהמצוה היא מצות בית מהדין מצוה בו יותר מבשלוחו ומהדין אכסנאי, וא"כ פשיטא שלא שייך שהידור יהפוך את המצוה למצוה של הגברא, דליכא הידור שסותר את עיקר גדרי המצוה, ושיקיים את ההידור בלי לקיים את המצוה כצורתה, ב] עו"ק דהיכן ההידור, הרי כל אחד מקיים את המצוה בפני עצמו, בתור מצוה נפרדת, ובאיזה מצוה חל ההידור, הרי אצל כל אחד מתקיימת עיקר המצוה ולא הידור, ומי המהדר, הרי אם היו בבתים נפרדים כך היו מדליקים – כל אחד בנפרד, וכמו שאין שום הידור בזה שכולם היו נפרדים לימי חנוכה לבתים נפרדים, כך ליכא הידור בזה שכל אחד יכוין לא לצאת בהדלקת הבית – ואיזה הידור יש בזה, וצ"ע. (ועי' אמרות אברהם – מצוות ומועדים, שער ז')

של 'בנגד בני הבית', הרי אין כוונתו בכל הדלקה לא' מסוים להוציאו, ואיזה ענין יש להעלות נרות כמספרם של בני הבית.

ב] עו"ק מה שהק' התוס' על הרמב"ם, דלפי הרמב"ם ליכא היכירא דימים, דבדאיכא ו' נרות י"ל שהוא יום ג' וב' בני בית, וי"ל שהוא יום ב' וג' בני בית, ובשלמא לפי הרמ"א שכל א' עושה הדלקתו בנפרד, א"ש, אבל לרמב"ם אינו כן, וצ"ע. (ועי' אמרות אברהם – מצוות ומועדים, שער ז')

27. הדלקת נר חנוכה בפתח הקראוון

מעשה בבחורי ישיבה שמקום הלינה שלהם היה בקראוון אחד, וחפצו הבחורים לקיים את ההדלקה בתוך י' טפחים ומ"מ שיראו את הנר העוברים והשבים ברה"ר.

לצורך זה הוצרכו להביא מעט תבן וקש ולבטלו לרצפת החדר, שעי"ז ייחשב הנר כמונח בגובה פחות מי' טפחים ויקיימו את המצוה ביתר הידור.

ונתחבטו הבחורים לאיזה משך זמן יש להם לבטל את התבן והקש לרצפת החדר.

חד אמר, יש לבטלו לעולם. וחבירו אמר, לכל שמונת ימי החנוכה. והג' אמר, עד זמן שנשאר בישיבה, ולימים שניסע מהישיבה איננו נחשב כלפינו כזמן המצווה. וחבירו אמר, לא דמי לסוכה דהוי חד מצוה כל שבעת הימים ויש לו לבטל לכל שבעת ימי הסוכה, ומשא"כ נר חנוכה כל לילה הוא מצוה בפ"ע, וכל יום שנבטל נחשב ביטול לענין מצות ההדלקה בו ביום.

28. עוסק במצוה בנרות דבית הכנסת

בקהילה קדושה נתכבד אחד מחשובי הקהל להדליק את נרות החנוכה בביהכנ"ס. בעודו עסוק בהדלקה, חלף שם עני בן טובים, וזיכה את הציבור במצות צדקה. נתחבט החשוב האם דינו כעוסק במצוה הפטור ממצוה מחמת הדלקת נרות ביהכנ"ס [ואפשר שאף אסור לו להפסיק ממצוותו וליתן פרוטה לעני], או שאינו מצוה כל כך להיחשב על ידה כעוסק במצוה.

ולכאורה יש לברר אם העוסק בהדלקת נרות דהידור של שאר ימים האם נידון כעוסק במצוה. ויותר מזה יש לפלפל כיצד לדון עוסק בהדלקת נרות דביהכנ"ס.

29. יום הולדת במשפחת לוי בחנוכה

במשפחת לוי נהוג שהילדים עד גיל 10 מדליקים בנרות צבעוניים, ומגיל 10 מדליקים גם הם בשמן ממש.

אלעזר מנחם שיחי' נולד בתאריך א' טבת - נר שישי של חנוכה. אחרי עשר שנים סיפר לחבריו שבעזהי"ת בתאריך א' טבת יתחיל להדליק את נרות חנוכה בשמן.

להפתעתו, ביום ל' בכסלו - נר שישי של חנוכה, הכין לו אביו בחנוכיה להדליק נרות משמן. כששאל מדוע הקדימו לו ביום, השיבו אביו, בשנה שנולדת היה יום אחד של ר"ח, השנה שיש ב' ימי ר"ח, אתה נעשה בן 10 שנים ביום א' של ר"ח.

התפלאו מאד בני המשפחה, האם צדק האב שנעשה בן 10 שנים בל' כסלו א' דר"ח ולא ביום א' טבת שבו נולד.

לסייע לשיטתו הביא האב את דברי המ"ב סי' נ"ה ס"ק מ"ה שקטן שנולד בא' טבת, כשהיה יום אחד ר"ח, נעשה בר מצוה ביום ל' בכסלו. פלפלו בני המשפחה האם דין יום הולדת כדין יום בר מצוה.

30. מריבה בערב שבת חנוכה

מעשה עצוב היה בבית אחד, שבעקבות הלחץ והמתח, מחמת היום הקצר וריבוי הטורח והטרדות במצוות וברשות, ובנוסף לשטן שיש לו קבלה להשבית את השלום בייחוד בערבי שבתות, נתפתח דו"ד בין בעה"ב והעזר כנגדו, החלפת דיבורים קשים בחוסר דרך כבוד שאין לדבר כן איש לרעהו ומכ"ש בין בני משפחה, ועל אחת כמה וכמה בין בני הזוג.

צעקה האשה לבעלה, אני אכוון שלא להוציא אותך חובה בהדלקת נרות שבת. צעק לה הבעל, ואני לא יוציא אותך ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה.

רצו החברים לדעת האם יכולה אשה להפקיע את בעלה מקיום מצות נר שבת.

רצו החברים לדעת האם יכול הבעל להפקיע את אשתו מקיום מצות נר חנוכה.

31. שמן נס

ישראל מאיר נ"י למד במ"ב סי' נ"ה סק"ד שדן באדם שנברא ע"י ספר היצירה, האם ניתן לצרפו למנין, וציין שם לחכ"צ סי' צ"ג שדן בזה.

ובשאילת יעב"ץ ח"ב ס"ב נקט שלמנין לא ניתן לצרפו ולפי שחסר לו בשיעור דעת.

והלך לשאול את רבו מ"ש מהידוע בישיבות בשם הגרח"ס [הנוגע לקושית הב"י דחנוכה ששמן הנוצר דרך נס איננו שמן זית ולפי שנוצר בנס], וא"כ גם הוא הנוצר בדרך נס איננו נחשב לאדם ומכ"ש שאיננו בר ישראל.

ורבו התחיל לדון ולחלק לו בדיבורים נשגבים שחלוק יצירה בספר היצירה מהנעשה בדרך נס.

עבר שם בחור צעיר וביקש רשות לומר דבר מה, ואחר שקיבל רשות אמר הבחור, ראיתי ב"פניני שם אבותי" פרשת ויקהל שייתכן שמעולם לא אמר הגר"ח שחפצא הנוצר בדרך נס חסר לו בשם העצם. ואדרבה כמו שחיטין שירדו מהשמים מנחות סט: מבואר בתוס' שיש לדון שיהיו כשרים למנחות. וכן מהגמ' סנהדרין נט: בעניין אין דבר טמא יורד מהשמים. והגר"ח רק אמר שהן אמנם אילו היה יורד זיתים מהשמים ומהם עושים שמן, בודאי היה בגדר שמן מזיתים. רק ייסד הגר"ח שאילו יורד שמן זית מהשמים, אין זה כשר, ולפי שמצוות השמן הוא שמן הנעשה מזית, ולא סוג של שמן, ונמצא דלעולם מה שירד מהשמים הוי חפצא, ומ"מ לעניין שמן זית, נצרך שייעשה מהזית.

32. בן אורח אצל אמו

מעשה ביומי דחנוכה באשה מבוגרת שגמרו לחתן את הילדים שנתאלמנה לא מכבר מבעלה וגרה בבית לבדה ובכל יום מימי החנוכה היו באים ילדיה ע"מ להדליק בשבילה את נרות חנוכה, הגיע שבת חנוכה וקבעו מי מהילדים הנשואים יהא אצל האמא בשבת חנוכה.

וכשהגיע הבן לשבות אצל האם וראה שאכן הכינה את החנוכיה לקיים מצות ההדלקה ומלאה שמן, ונסתפקו בי מדרשא האם דין הבן כדין אכסנאי ויש לו להשתתף בפרוטה עם אמו כדי לקבל שותפות בנר, או דכיון שיסוד השיתוף הוא לייחס לו את ההדלקה וכאן הוא מדליק בעצמו הגם שסיבת ההדלקה היא עבור האם, מ"מ מכיון שחושב לצאת בהדלקה זו והוא מדליק בפועל עולה לו ההדלקה.

33. מעשה נורא בילד שרכב על אופניים

נער בן 12 רכב בזהירות על אופניים ולפתע הגיחה מכונית שנהגה לא נזהר ופגע בחזקה באופניים, כתוצאה מכך נזרק הנער ונחת נחיתה רכה על גג מכונית הדורה שחנתה בצד הכביש.

למותר לציין, שכתוצאה מהחבטה ניזוק גג הרכב וצריך דמים מרובים לחדש ימיו כקדם.

הנהג הפוגע נמלט מהמקום [מלבד שיש לפלפל בגדרי קלבד"מ שאין כאן מקומו].

ובעל הרכב הניזוק תובע את הנער שישלם לו את הנזק.

מובן שבפשטות א"א לתבוע את הנער. א. כי הוא קטן. ב. כי הוא אנוס אונס גמור. ג. הרי הוא כגרזן ביד החוצב והוא כלל לא בעל המעשה.

טוען בעל הרכב למדנו בהכונס נפלה לגינה ונהנית במה שלא נחבטה חייב בעל הבהמה לשלם מדין נהנה מה שניצול מההפסד. גם אתה אם לא גג הרכב היית נחבט ושובר את רגלך וכיון שניצולת מהחבטה הרי אתה חייב לשלם מדין נהנה, וכיון שכן לא איכפת לי מה שאתה אנוס.

וגם מה שאתה קטן לא יפטור אותך, כי כמו שנוקטים שקטן שלוה חייב להלכה לשלם את ההלוואה, והקצות (סי' שצ"א ב') והרשב"א בתשובה נקטו שנהנה הוי מלוה שאינה כתובה בתורה ומדין הלוואה הגם שאתה קטן אתה חייב בזה. וכמו שאי יתחוב מאכל לקטן נחייבו לשלם מדין נהנה, כך גם שהקטן ניצול מחבטה יש לו לשלם מדין נהנה.

34. ספק נשגב בצלם יקר שביקרים

ב' משפחות מיקירי קרתא נשתדכו ביניהם וקבעו את החתונה במזל טוב לתאריך מסוים, ולב' המשפחות היה חשוב לעשות את החופה טרם שקיעת החמה.

דקות מועטות החתן עומד במקומו, והכלה והשושבינות גמרו את הסיבובים כנהוג, וכבוד ראש הישיבה כובד בסידור הקידושין.

ולאירוע הוזמן צלם יקר שומר תורה ומצוות, וברגע שראש הישיבה עומד לקדש נזכר הצלם שעדיין לא התפלל מנחה.

והוא מסתפק מה חובתו בעולמו, שאם יתפלל מנחה ועי"ז ימנע מלצלם את החופה, הוא בבחינת מעוות לא יוכל לתקון. [והגם שפועל רשאי לחזור בו, במקום שיש הפסד לבעה"ב, אינו רשאי לעשות כן - חו"מ סי' של"ג ס"ה].

לחש הצלם באוזני אבי הכלה שעדיין לא התפלל, נתחבט מאד אבי הכלה האם חיובו כלפי הבורא לוותר על פעולת הצלם.

וראיתי בחיבור נכבד של הרב יהודה כהן שפלפל הרבה האם האדם מחויב למחול על הפסדיו כדי שיוכל הפועל לקיים מצוות תפילה.

וכשנאמרו הדברים בחבורה בפני הלומדים בישיבת "כנסת יחזקאל" אלעד, עורר הבחור הח' יעקב דהן נ"י מב"ב שיש לפטור את הצלם מלהתפלל מנחה מדין עוסק במצוה של שמחת חתן. והרבו בני החבורה לפלפל בזה.

והנה עוד דנו שם לפטור אותו מלהתפלל מדין עוסק בחסד. אמנם הח"ח בספר אהבהת חסד פ"א כתב שהעוסק במצות חסד לא נפטר מדין עוסק במצוה. אמנם בספר אשי ישראל הביא הוראה אחרת בזה מגדולי ההוראה וצריך ביאור והכרעה.

35. נסיעה לצפון דרך כביש 6

משפחה שכרה רכב לנסוע לשבת קודש, וכבר בתחילת הנסיעה ראו שהדרך מתנהלת בעצלתיים, וחשו מאימת יום השבת, ושאל את הנהג כמה תוספת תיקח על נסיעה דרך כביש 6, אמר לו הנהג סכום מסוים שיצטרך הנוסע להוסיף על נסיעה בכביש 6, וסיכמו ביניהם את התוספת.

זמן מועט אחר כך מקבל הנהג הזמנה להחזיר מאותו ישוב בצפון לירושלים, אבל הנוסעים לחוצים מאד, ורק מכיון שנהגנו נוסע דרך כביש 6 ומגיע יותר מהר יוכל ליקח נסיעה זו.

עכשיו טוען הנוסע לנהג, אמנם סיכמתי אתך להוסיף כסף על נסיעה בכביש 6 מכיון שאתה נוסע שם בשבילי, אמנם משעה שקבלת את הנסיעה להחזיר את הנוסעים, נמצא שהנסיעה דרך כביש 6 הוא אינטרס שלך שרק ע"י זה תהא יכול ליקח את הנסיעה חזור.

והנהג טוען, מ"מ התחייבת לי תוספת על נסיעה דרך כביש 6 ואני לוקח אותך דרך שם.

36. נער בן 12 שמצא אבידה

בת"ת מפורסם נער בכיתה ז' הגביה חפץ אבוד מבעליו והתכוון לקיים בו מצות השבת אבדה.

ניגש אליו נער מכתה ח' שנעשה בר מצוה מכבר ואמר לו שלי החפץ ואני טוען בברי שלי אבד. שאלו הילד בכיתה ז' למה שאני יחזיר לך כל זמן שאתה לא אומר סימנים, ולמדנו בכיתה שאבדה מחזירים בסימנים.

השיב לו, הנער מכתה ח' הר"מ שלנו בחיידר אמר לנו שיש קושיה מפורסמת של הפנ"י למה משיבים אבדה רק בסימנים ולא ניתן אותה לאובד שטוען בברי, ומדין ברי ושמא נחזיר לו החפץ.

שר' שמעון שקופ בספר שערי יושר שער ו' פי"ד, וכן אומרים בישיבות בשם הגר"ח מבריסק, שהיא הלכה מסוימת של מצות התורה "עד דרוש אחיך" שלא להחזיר אבדה, הגם שמהלכות המשפט היו צריכים ליתן לטוען ברי, חידשה התורה דרך ביצד משיבים אבידה ע"י נתינת סימנים, אבל אתה שאינך בר מצוה, חזרנו להלכה הפשוטה שאני זוכה בחפץ מכח טענת ברי, ואין לך רשות לעכב את החפץ בידך.

הלכו לשאול ת"ח מופלג אחד, שאמר להם, הצדק עם הנער מכתה ח', והחפץ אצל הילד הרי הוא כמו חפץ ברחוב, וזה לשונו: יד הילד כדין מדף, וא"כ יש ליתן את החפץ לבור הטוען ברי.

שוב פגשו בת"ח אחד שאומר שיעורים בישיבת "נתיב הדעת" בירושלים, שלא הסכים לדברי הבחור, והסביר להם בנועם, שהנה ר' שמעון שואל על עצמו, כיצד בשביל קיום מצוה רשאי לעכב השבת הממון לבעליו. ומחדש ר' שמעון שדין "עד דרוש" איננו מצות האדם מצות גברא, הרי הוא מדיני החפצא, וכגון שור הנסקל וחמץ של נכרי ביד ישראל שהחפץ תובע את קיום דינו, ומעתה דין "עד דרוש" חייל גם ביד קטן, ולפי שרק הוא מצות החפצא.

לא הבינו כל כך הצעירים את עומק ישרות הדברים, ונותרו במבוכה מה לעשות.

37. מעשה בראש הישיבה במדינת הים

מעשה שהיה בראש ישיבה גאון גדול ובפרסום בינוני שנסע למדינת הים לזכות את הנגידים התם שיעזרו להחזקת התורה בישיבתו.

ובדרך באותה מדינה שיש נהג הנקרא דריוער שלוקח את השד"ר ממקום למקום ומורה להם מראש כל אחד מהנגידים כמה רגיל ליתן.

וכיון שנצרך גם הוא לשכר, נקבע שכרו לפי אחוז קבוע מסך ההכנסות וכל הצדדים מרוצים מזה, שהוא משתדל להביא נגידים שמשופעים במידת הנדיבות.

ויהי היום, נסעו למשרד של נגיד אחד, ואמר הנהג לראש הישיבה, הנגיד הזה צעיר לימים ובוגר ישיבות, ולאחרונה עשה חייל בכמה עסקים ונותן נתינה יפה של כמה מאות דולרים לת"ח שמגיעים אליו.

ראש הישיבה נכנס למשרדו, ובאותה שעה הנגיד עמל קשה בסוגיא של הדף היומי. כשנכנס ראש הישיבה, שאלו הנגיד, האם יכול לעזור לו בישוב מה שהוקשה לו, והרצה בפניו את הקושי.

ראש הישיבה שהיה גאון גדול מיד נכנס לעניין ודיבר עמו בשפה שמאד מצאה חן בעיני הנגיד עומד לי תובע, מזכותי המשפט הממוני והיושר המשפטי, וביאר לו העניין באר היטב. הגביר שמח טובא על עצם הדברים, וביותר נתרגש לזכור ימים עברו שגם הוא שמע מהחכמים דיבורים בסגנון זה של עומד לי ומגיע לי.

ואחר כן נתפתחה ביניהם שיחה ארוכה וראש הישיבה הסביר לו באר היטב כמה ראוי לתרום לישיבתו.

38. מעשה בתפילת תחנון

במנין זקנים בתפילת שחרית של ערב חנוכה אחרי גמר תפילת העמידה נשמעה דפיקה שלא לומר תחנון. נתפלאו בני הקהילה, אחר שידעו שאין שום שמחה ומזמן לא נולד ילד לאף אחד מהקהל, ומדוע לא נאמר תחנון.

השיב אחד מהנכבדים ששייך לאחד מהבתי דין היותר מפורסמים, היום אנו מגיירים גר קטן [משפחה שאימצה תינוק נכרי], וכלשון רש"י כתובות יא. בי"ד נעשים לו אב, וכיון שאנו מלים אותו והריני כאביו של התינוק, הלכך אין לומר תחנון.

ורבה המבוכה בקהל הקודש, האם מל גרים פוטר מתחנון, האם בי"ד נעשים לו אב כפשוטו, ומה דין הגר עצמו ביום שנתגייר, האם אומר תחנון, ויש לברר.

39. מעשה במעוברת שנתגיירה

אשה שידעה בנפשה שהרי היא מעוברת והודיעה לדיינים שהיא מעוברת וכיוונו הדיינים לגייר אותה ואת העובר.

וטבלה כדין תורה לצורך גירותה ולצורך הולד, ואף בסיום השיחה הוציא הגביר פנקס שיקים ורשם סכום עצום של 40,000 דולר לישיבה.

והוסיף לראש הישיבה, אני יודע שלא באת לבדך, ולבטח יש איזה נהג שהביא אותך עד הלום, הנני מתנה תנאי גמור כפול ומכופל כמשפטי התנאים וכתנאי בני גד וראובן וחצי שבט המנשה, שכל הכסף כולו הולך אך ורק לישיבה הק', ואי יינתן סכום מזה לנהג בטלה הנתינה.

בסוף היום לפני שהלך ראש הישיבה, נקפו לבו מאד, שהרי מסוכם עם הנהג שאחוז מסוים מכלל התרומות מגיע לו, מה יעשה עם הסכום הזה. בשובו שאל את החכמים, וזה אומר בכה וזה אומר בכה.

חכם אחד מרמת שלמה ירושלים צידד שהיות ויסד הגרש"ש ע"פ תוס' גיטין פג. שחלות שאם היא תחול גורמת לעצמה שלא לחול, אין לה כלל זיקה לחול וכלל לא תובעת לחול. ומעתה אין לנהג שום זיקה של תביעה בכסף זה, שהרי אם ינתן לנהג, תיבטל בזה כל הנתינה.

[הפוך בה והפוך בה, ודע שהגרש"ש ייסד דבריו לבאר כיצד מהני מתנה לעבד ע"מ שאין לרבו רשות ודו"ק].

הדיינים ידעו מכך, כמבואר.

בדגול מרבבה יו"ד רסח, ס"ו כתב שיש לבי"ד לדעת שהיא מעוברת, ושוב נמצאת מעוברת תאומים, והיא כיוונה רק לצורך עובר אחד שלא חשבה שהיא מעוברת תאומים, ונוצר ספק נכבד האם אחד מהוולדות לא נתגייר, אחר שאמו חשבה וכן הבי"ד חשבו רק על עובר אחד.

40. מעשה באשה שנתגיירה ונמצאת מעוברת

מעשה באשה שנתגיירה בפני בי"ד כדין תורה, שוב הוברר אחר זמן שהרי היא מעוברת, ובזמן שטבלה לא ידעו כלל הבית דין מפרט זה.

חשו הדיינים לדברי הדגול מרבבה יו"ד רס"ח ו' שכה"ג שלא ידעו הבי"ד שהיא מעוברת לא חל הגיור כלפי העובר.

אלא שנחלקו הדיינים מה יעשו שדיין אחד אמר שיש לחכות עד שתלד ושוב להטביל העובר כדין גר קטן, ודיין אחד טען שאפשר להורות לה בעודה מעוברת ויהודיה כשרה לחזור ולטבול פעם שנית לצורך גיור העובר לחוד. ולכאורה הדין עמו.

41. מעשה מחריד בשדכן

שדכן הציע שידוך בן ראובן בחור מיוחד מישיבה לבתו כלילת המעלות של שמעון והצדדים התחילו לעסוק בשידוך.

שוב פנה אל השדכן יהודי אמיד שנותן נתינה הגונה לשדכן וביקש ממנו בחור מיוחד לבתו, ובלבד שיהא גם מישיבה מפורסמת.

בשעה זו לא היה לשדכן שום הצעות של בחורים מיוחדים. הלך אצל כל אחד מהצדדים ואמר לו שהצד שכנגדו אינו חפץ בהצעה זו כך שנפל לו השידוך. והציע את הבחור המיוחד לבת היהודי האמיד. הצדדים נפגשו ולא יצא בפועל שום ענין מהצעה זו.

לימים נזדמנו ראובן ושמעון לפונדק אחד ונדברו ביניהם אודות השידוך שהוצע ביניהם מדוע נפל ותוך השיחה הוברר להם שהנפילה כלא היתה, שהרי באמת שניהם היו חפצים בשידוך.

ואכן גמרו ביניהם מהרה את השידוך.

שוב שמע מזה השדכן ותבע מהם שכר על זה שהוא הציע ביניהם את השידוך מתחילה ומחמתו ובגלל הצעתו נוצר השידוך.

והם טוענים נגדו שכיון שהוא במו פיו ביטל את ההצעה ולא מגיע לו שכר שדכנות, ואדרבה עבירה גדולה בידו על דבר השקר שיצא מפיו.

[ראיתי מעשה נשגב זה בחיבור יפה שיעורי ליל שישי מהגאון ר' יהודה כהן מישיבת ברכת יצחק, ודן שם באורך מצד שהשדכן נתייאש מלקבל שכרו ובגדרי יאוש בחוב].

ושמעתי פעם בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל, שעל החתן והכלה מוטל לשלם לשדכן מצד נהנה. ומעתה ייתכן לדון שהן אמנם למחותנים אין חיוב ליתן שכר לשדכן, ומ"מ החתן והכלה יש להם לשלם לשדכן מדין נהנה.

הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א
ר"מ ישיבת 'אור ישראל' וראש ביהמ"ד 'עטרת יצחק' ומח"ס 'עטרת המועדים'

42. פלוגתת האחרונים אי המשלח יכול לברך ברכת המצוות או רק השליח

הח"ח ציין דנחלקו רבותינו בשולח שליח למצוה דקי"ל דהשליח מברך ברכת המצוות בסי' תל"ב וכן בשליח למילת בנו השליח מברך וככל שליח לתרום, ויש לדון האם המשלח יכול לברך באופן דאין השליח מברך, דעת הגרע"א דהמשלח יכול לברך דמדין שליחות מתיחס המעשה למשלח ואילו דעת דרך החיים דאין המשלח יכול לברך מובא במשנה ברורה סי' רס"ג סקכ"א ולא הכריע בזה, ומדברי הח"ח נראה הטעם דאין ברכה למשלח כיון דלא קעביד המעשה בעצמו ולא מהני לזה דין שליחות בהתיסות המעשה. [אמנם בדרך החיים גופא נראה מטעם אחר אתי עלה עפ"ד הט"ז יו"ד סי' א' דאין לחלק הברכה מהמצוה ואילו המ"ב הביאו גם באופן דאין ברכה לשליח דבכל אופן אין ברכה למשלח יעו"ש היטב, והגרצ"פ במקראי קדש ה' חנוכה סי' כ"ג חקר בזה בכל שליח למצוה אי יש למשלח אפשרות לברך, וכפה"נ לא היה לפניו דברי המ"ב והאחרונים הנ"ל].

ויל"ע מה' חנוכה דלכאורה מבואר להדיא דאף המשלח יכול לברך ברכת המצוות אף דאינו עושה בעצמו המצוה, דהנה כתב הב"ח ומג"א והובא במ"ב סי' תרע"ה סק"ט דאלמנה הרוצה לשלוח שליח להדליק עבורה בביתה הדין הוא דהשליח מדליק אבן לענין הברכה בעינן שיוציא את האלמנה בברכה מדין **שומע כעונה**, אשר מבואר מזה דבעיקר הדין המשלח יכול לברך דהרי כל חלות הברכה היא למשלח ורק השליח פוטרה בברכה מדין שומע כעונה. [ומאי דאין השליח מברך כדין כל שליח בבדיקת חמץ ומילה האריכו בזה האחרונים יעיין יד אפרים סי' תל"ב], עכ"פ שמעינן דשייך ברכה אצל המשלח אף דאינו עושה המעשה הדלקה בעצמו דהרי מבואר בגדולי הפוסקים דכל הברכה של השליח זהו רק כדי לפטור את המשלח בברכה, ודעת הדרך החיים והמ"ב דאין המשלח מברך ברכת המצוות כיון דאינו עושה המעשה מצוה, צ"ע מהלכה זו.

43. המדליק בחלון ונתברר שהתריס סגור

המדליק בחלון ולאחר חצי שעה ראה שהתריס סגור, כתב בספר חוט השני דאין התריס מבטל החלון דהרי אין זה קבוע, ודרכו בכך וכן בדעתו לפותחו [וע"ע זבחים דף נ"ה ע"ב שפתח אהל מועד אף כשיש וילון אינו מבטל שם פתח], ואמנם דן משום חסרון גילוי הנרות דזה כל ענין ההדלקה וכיון דלא נתגלו הנרות לחוץ כל משך החצי שעה אין בזה משום פרסום, ורק דן באופן דפתח התריס לאחר רבע שעה דאולי די בזה או דילמא דבעי אפשרות פרסום ממעשה הדלקה וכמו דבעי שמן כשיעור חצי שעה מזמן מעשה ההדלקה.

ושמעתי שהיה אחד הגדולים כשהדליק בחוץ הקפיד שלא יעמדו אנשים כנגד הנר בזמן ההדלקה כדי שיהיה גלוי לחוץ בזמן ההדלקה.

ויל"ע הרי הדברים מפורשים בש"ס שבת כ"ב ע"ב המדליק בפנים והוציאה לחוץ דלא יצא משום דהדלקה במקומה בעינן, אשר מבואר מזה דבלי החסרון דהדלקה במקומה בעינן הרי יוצא ידי חובתו והרי הדליק לעצמו בפנים ואין שום פרסום לחוץ ורק לאחר רבע שעה הוציא לחוץ, ומ"מ כל החסרון משום **הדלקה במקומה בעינן**, ולפ"ז לענין חלון עד כמה דנקטינן אף שהתריס סגור הרי זה עדיין הדלקה **בחלון** וחשיב הדלקה ב'מקומה', א"כ אי יפתח התריס לאחר רבע שעה פשוט דיצא וככל מדליק בפנים שאח"כ הוציאה לחוץ, וממילא ספיקת בעל החוט השני הוכרע, וצ"ע.

44. הדלקה בשדה התעופה

כתב בשער הציון סי' תרע"א סקנ"ב בדין שנהגו להדליק בבהכ"נ דמי שמדליק בעצמו אינו יוצא חובת ביתו במאי דהדליק בבהכ"נ משום דנר איש וביתו ואין הבהכ"נ ביתו, וכתב שם דאפשר דאם אורח מדליק נרות בבית הכנסת שאין צריך לחזור ולהדליק באכסניא. והיינו משום דאורח הרי אין לו חובת בית כי אם חובת הגוף ובזה די במאי דהדליק בבהכ"נ.

ולפ"ז הרי לכאורה פשוט דאדם דאין נמצא בביתו בזמן ההדלקה יוכל להדליק בשדה התעופה וכדו' דהרי הדלקה בבהכ"נ אינה מדינא דגמ' כי אם מנהג שנתחדש לאחר חתימת התלמוד, ומעלת בהכ"נ היא בכל מקום דרבים, ואי חזינן דהאורח פוטר עיקר חובתו דמחויב מדינא ע"י הדלקה בבהכ"נ [ולא מוזכר דוקא שלן שם] ע"כ מתבאר מזה דאין לו חיוב להדליק **בבית** כי אם בכל מקום דמתפרסם הנס מקיים בזה עיקר חובתו. אשר לפ"ז תמוה מאי דפוסקי זמננו פשיטא להו דאין מדליקין בשדה התעופה וכדו' מאי שנא מהדלקת האורח בבהכ"נ, וצ"ע.

45. האם קיים 'שיטת הבה"ג' הנשנה לענין מגילה אף לענין נר חנוכה

מצינו בראבי' ח"ב סי' תקס"ט עמוד 293 ה' מגילה דנסתפק לשיטת הבה"ג [מובא בתוס' מגילה דף ד] לענין קריאת המגילה, דנשים חייבות רק בשמיעה ולא בקריאה ומה"ט אינן מוציאות אנשים בקריאתן, מהו לענין נר חנוכה, דדילמא אינם מחויבות להדליק נר חנוכה כאיש, וממילא אינן יכולות להוציא האנשים בנר חנוכה.

והדברים צ"ב, דבשלמא במגילה נאמרו תרתי, כמבואר בדברי הבה"ג "מצות שמיעה" ו"מצות קריאה", ונשים חייבות רק במצות שמיעה, ולא בקריאתה, אכן לענין מצות הדלקה נר חנוכה יש כאן מצוה אחת וממ"נ אי חייבות בהך מצוה א"כ חיובה באותו החיוב כאיש וכמבואר משום **דאף הן היו באותו הנס** א"כ בדין שתוציא אף את האנשים.

עוד צ"ב בספק הראבי' אם אשה מוציאה איש, והרי סוגי' מפורשת שבת כ"ג דאשת ר' זירא הוציאתו בנר חנוכה, ושמעינן, דאף דכל חיובה משום שאך היו בנס מ"מ מוציאה את האיש, וצ"ע.

הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א | ראש ישיבת 'בית יהודה'

46. בענין ברכת הרואה נר חנוכה

בסוכה דף מ"ו ע"א אמר רב ירמיה, הרואה נר של חנוכה צריך לברך. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'הרואה נר חנוכה', קאי על שלא הדליק בביתו, ועובר ברשות הרבים ורואה אותה בפתחי ישראל, שמצוה להניח בפתח, צריך לברך על הראיה הראשונה, עכ"ל.

ומכבר הקשו, למה הוצרך רש"י לכל אריכות זו, דהציור של 'רואה' נר חנוכה, הוא באופן שעובר ברשות הרבים, ורואה את הנר בפתחי ישראל, לפי שמצוה להניח בפתח. וכאשר שאלו את אאמו"ר הגאון זצ"ל על כך, אמר הביאור בזה על פי דברי אא"ז הגרי"ז זצ"ל, דהא דבשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו, אינו דינא דבדיעבד מתקיימת מצות הדלקת נר חנוכה גם על שולחנו, אלא תקנה מיוחדת היא של הדלקה בשעת הסכנה, ושלא בשעת הסכנה אינו יוצא ידי חובתו בהדלקת הנר בתוך ביתו מבפנים, ויש לומר הביאור בזה, דחלוקות הן שתי תקנות אלו ביסודן, דבתקנת הדלקת נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, עיקר התקנה הוא להראות ולגלות את הנס לבני רשות הרבים, מה שאין כן בתקנת נר חנוכה המונח על שולחנו בשעת הסכנה, אין תכלית ההדלקה כדי להראות ולגלות את הנס לאחרים, אלא קיום בפני עצמו הוא של הדלקה לעצמו, ועל כן שלא בשעת הסכנה אינו יוצא ידי חובתו בהדלקה שבתוך ביתו, כיון דליכא בהדלקה זו גילוי הנס לבני רשות הרבים.

ואשר לפי זה יש לומר, דברכת ה'רואה' נתקנה רק על ראיית נר החנוכה המונח על פתח הבית מבחוץ, דכיון דניתן נר זה לראייה, שפיר איכא איזה קיום בראייתו, ואיכא דין על הרואה לברך על זה, מה שאין כן בנר חנוכה המונח על שולחנו בשעת הסכנה, שלא נועד להראות ולגלות את הנס לאחרים, ליכא שום קיום בראייתו, וממילא לא שייך לברך על ראייתו, וזהו שהאריך רש"י לפרש, דהציור של 'רואה' נר חנוכה, הוא באופן שעובר ברשות הרבים, ורואה את הנר בפתחי ישראל, לפי שמצוה להניח בפתח, והיינו דדוקא בכהאי גוונא שראה את הנר על פתח ביתו של ישראל מבחוץ איכא דין על הרואה לברך, מה שאין כן אם ראה נר חנוכה המונח על השולחן, כדין שעת הסכנה, אינו מברך על ראייתה, כיון דלא ניתן נר זה לראייה.

47. בענין ברכת 'שעשה נסים' וברכת 'שהחיינו'

הרמ"א באו"ח סימן תרע"ו ס"ב כתב בשם מהרי"ל, שהמדליק נר חנוכה מברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק.

והנה הא דמברך כל הברכות קודם ההדלקה הוא מדינא ד'כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן' [פסחים דף ז' ע"ב], והיינו דגם ברכת 'שעשה ניסים' וברכת 'שהחיינו' הינם ברכות על מצות ההדלקה, ולכן שייך בהו נמי דינא ד'עובר לעשייתן'.

אמנם יש מנהג לברך הברכות ד'שעשה ניסים' ו'שהחיינו' אחר ההדלקה, וכן הוא ב'לקט יושר' בשם רבו ה'תרומת הדשן', וכן נהגו אצלינו, ויש לומר ההסבר בזה, דסוברים שהברכות ד'שעשה ניסים' ו'שהחיינו' אינן ברכות המצוות, שהרי אינן ברכות על מצות ההדלקה, דהרי מצינו שגם הרואה מברך 'שעשה ניסים' [עיין סוכה דף מ"ו ע"א], והרואה הרי מברך אחר ראייתו, ועל כרחך דאין זו ברכה על קיום המצוה של ראייה, אלא שהברכה היא על עצם הראייה, לא על ה'מצוה' שבזה, וס"ל להך מנהגא דגם במדליק הויא הברכה על עצם ההדלקה, ולא על ה'מצוה' שבזה, והיינו דתיקנו הברכה ד'שעשה ניסים' על הניסים של חנוכה, וקבעו זמנה שתהא או בשעת ההדלקה או בשעת הראייה, וממילא לא שייך בזה דינא ד'עובר לעשייתן' כלל.

והנה יש מסבירים המנהג לברך ברכות אלו אחר ההדלקה, משום דסבירא להו דכל הברכה ד'שעשה נסים' היא על הראייה, וגם המדליק מברך ברכה זו מלתא ד'ראייה', שהרי גם המדליק רואה הוא את הנרות, ולפי זה צריך לברך ברכה זו אחר ההדלקה דוקא, אולם לפי דברינו אינו כן, אלא דהברכה היא על עצם ההדלקה, וכלשון הגמ' 'המדליק מברך שלש', ורק שמכיון שמצינו גם ברואה ברכה זו, על כרחך דאין זו ברכה על המצוה, ואם כן גם במדליק אין זו ברכה על המצוה, אלא על עצם ההדלקה, ולכן אפשר לברך ברכה זו בין קודם ההדלקה ובין בשעת ההדלקה, וגם לאחר ההדלקה, וכמו בראייה שמברך לאחר הראייה.

אולם המהרי"ל ודעימיה סבירא להו, דאף דברואה אין זו ברכת המצוות, אמנם במדליק הויא ברכת המצוות, ושייך בה דינא ד'עובר לעשייתן'.

ועיין בשו"ת רע"א מהדו"ת סימן י"ג שכתב על דינא דהמהרי"ל דמברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק, דהוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד אם שכח מלברך קודם ההדלקה, יכול לברך ברכה זו גם אחר ההדלקה, דלא גרע מ'רואה'. וכוונתו, דכשרואה את הנרות יכול

לברך על הראייה, כמו כל רואה שמברך על ראייתו. אולם לפי דברינו יתכן, שגם אם אינו רואה את הנרות יכול לברך ברכות אלו, ד'מדליק 'לא גרע מ'רואה', וכשם שרואה מברך על עצם ראייתו גם אחר הראייה, גם מדליק יכול לברך על עצם ההדלקה גם אחר ההדלקה.

ובאמת דבדברי הגרע"א שם נזכר, שיש מקום בסברא לומר, דלענין נס וזמן לא שייך כלל דינא ד'עובר לעשייתן', והביאור בזה הוא כמו שכתבנו, דברכות אלו אינן 'ברכות המצוות' כלל, אלא תיקנו לברכם בשעת הדלקת הנרות או בשעת ראייתם.

48. בענין 'שמן נס'

בגמרא שבת דף כ"א דתנו רבנן וכו', ולא מצאו אלא פך אחד של שמן וכו', ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

וידוע בשם הגר"ח להקשות, דמה שנתרבה השמן שבפך בדרך נס, הויא ליה 'שמן נס', ואין אותו השמן כשר למנורה, ואיך הדליקו בו. והכריח הגר"ח מזה, דהנס לא היה שנתרבה 'כמות' השמן, אלא ב'איכות' השמן שאותו השמן דלק יותר.

והנה בגמ' מנחות דף ס"ט, בעא רבי זירא, חיטין שירדו בעבים מהו, למאי, אי למנחות, אמאי לא, ובתוס' ד"ה חיטין כתבו ז"ל נראה לי דעל ידי נס ירדו בעבים וכו', עכ"ל. והיינו, שמפרשים התוס' דהני חיטין לא צמחו בקרקע, אלא נבראו על ידי נס, ולפי"ז הרי מבואר מדברי הגמרא, דגם על חיטין כאלו שנבראו בנס פשיטא לן דכשרים למנחות, ולפי דברי הגר"ח צ"ע, דהווין חיטין של נס, ואין כשרין להיות קרבן.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דיש לחלק, דשאני התם דבעינן שמן של זית, ושמן שלא יצא מזית, אלא נעשה בנס, לא הוי 'שמן זית', משא"כ בחיטין אף שנבראו על ידי נס, שם 'חיטין' עליהם, דמה שלא צמחו מן הארץ אין זה מין אחר של חיטין, [ובמנחות הרי אין צריך שיהיו גידולי קרקע], ועל כן כשרין להיות מנחה, אבל שמן למנורה בעי' שמן שיצא מזית, ועל כן בנתרבו על ידי נס שלא יצאו מן ה'זית' אין כשרין להדלקת המנורה. ובאמת, אילו היה נעשים 'זיתים 'בנס, שפיר היה השמן היוצא מהם כשר למנורה, דזית הנעשה בנס, שם 'זית' עליו, והוה ליה השמן היוצא ממנו 'שמן זית'.

***

ובעיקר הענין אמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דגם אם נתרבה השמן ב'כמות', כל שהיה הריבוי 'יש מיש' חשיב שפיר 'שמן של זית', ולא 'שמן של נס', ורק היכא דנתהוה השמן 'יש מאין' חשיב שמן של נס ופסול למנורה, ומעתה אי נימא, דהיה הנס שיתרבה השמן זית עצמו, חשיב גם השמן שנתרבה 'שמן של זית' וכשר למנורה.

והביא אאמו"ר ראיה לזה, מהא דתניא בבבא מציעא דף מ"ב ע"א, ההולך למוד את גרנו, אומר 'יהי רצון מלפניך ה 'אלקינו שתשלח ברכה במעשה ידינו'. התחיל למוד, אומר 'ברוך השולח ברכה בכרי הזה'. מדד ואחר כך בירך, הרי זה תפילת שוא, לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול, ולא בדבר המדוד, ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין. ופירש רש"י שם, וזה לשונו – אין הברכה שמתברך ורבה מאליו, עכ"ל. ובחדושי הריטב"א שם כתב, דדעת הרמב"ן, שלא חייבו ברכה זו אלא בהולך להפריש תרומות ומעשרות, שהבטיח הקדוש ברוך הוא בברכתו עליהם, שנאמר 'את כל המעשר וכו' והריקותי לכם ברכה עד בלי די', ועל כן תיקנו בו ברכה זו, לומר שהבטחתו של הקדוש ברוך הוא קיימת, ואין זו ברכה לבטלה, ע"כ. וכן הוא ב'כסף משנה' פ"י מברכות הכ"ב.

ואם נאמר דהפירות שנתרבו חשיבי 'פירות של נס', הרי אינם חייבים במעשר, ואם כן תיקשי היאך מפריש תרומות ומעשרות מפירות אלו, הא הויא לה הפרשה מן הפטור על החיוב, שאינה תרומה ומעשר [בדתנן תרומות פ"א מ"ה]. ועל כרחך צריך לומר כמו שנתבאר, דמכיון שלא נתהוו הפירות 'יש מאין', אלא שהפירות עצמן נתרבו, הוו להו הפירות שנתרבו כמו הפירות עצמן, וחייבין בתרומות ובמעשרות כמותן.

אמנם יעוין בפירוש הרד"ק [מלכים ב' ד'-ז'] במעשה דאלישע ואשת עובדיה, שהקדוש ברוך הוא עשה את אסוך השמן כמעין, ונתמלאו ממנו כל הכלים הרקים, שכתב בשם תרגום של תוספתא, דכד אתרחיש לה ההוא ניסא, אמרת ליה לנביא דהשם – 'אית עלי עשור מהאי מישחא או לא'. 'אמר לה – 'בעליך זן נביאיא דהשם במילתא דליכא עליה עשורא, ואף את לית על משחך עשור, דמן ניסא הוא', ע"כ. ואשר לכאורה מבואר מזה, דאף שהשמן עצמו נתרבה, ולא נתהוה 'יש מאין', מכל מקום הואיל ו'מן ניסא הוא' היה פטור ממעשרות. ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דצריך לומר, דשאני התם, שהשמן שהיה באסוך כבר הופרשו ממנו תרומות ומעשרות, ומשום הכי לא נתחייב השמן שנתרבה ממנו בתרומות ומעשרות, אבל הגמ' בבבא מציעא מיירי בפירות טבל שנתברכו ורבו, ובכהאי גוונא שפיר חייבין גם הפירות שנתרבו בתרומות ומעשרות כמו הפירות עצמן.

והביא אאמו"ר ראיה לזה מדברי התוס' בעירובין דף ע"ז ע"א [ד"ה הטומן], שכתבו וזה לשונם – ואומר ר"י, דרגילות הוא שמתווספין [הלפת והצנון] אפילו כשמונחים בחלון, ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר, הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן, עכ"ל. הרי מפורש, דאף דאיכא דין תרומות ומעשרות על אותה התוספת שנתווספה על הפרי, מכל מקום הואיל והפרי עצמו היה מתוקן מקודם לכן, אין צריך לעשר את מה שנתווסף עליו אחר תיקונו, וכמו שנתבאר בדברי הרד"ק.

49. הנרות הללו

"הנרות הללו קודש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד"

הנה מה שאין איסור בראיית הנרות הוא פשוט, ונראה דמה שאמר 'אלא לראותם בלבד' אין הכוונה לומר דאף דכל שימוש אסור מ"מ ראיה מותרת, אלא בא לומר דזהו מטרת הנרות שיהיו רואים אותם, כי יסוד הענין של הדלקת הנרות היא להראות ולגלות הנס, כלשון הרמב"ם [הלכות חנוכה פ"ג ה"ג], וכמו שמפורש בגמרא דמצות נר חנכה היא ל'פרסומי ניסא', וזה מתקיים על ידי שרואים הנרות שהדליקו, וזהו שאמר 'אלא לראותם בלבד' היינו שבשביל זה נתקן שידליקו הנרות, בכדי שיהיו רואים אותם, ועל ידי זה יתפרסם ויתגלה הנס.

והנה בגמרא [שבת דף כ"ג] אמרו, הרואה נר חנוכה צריך לברך, ויש לומר הביאור, משום דכיון שתכלית ההדלקה הוא בשביל שיראו הנרות, נמצא שראיית הנר שייכת לענין ההדלקה, כי על ידי הראיה נהיה הענין של פרסום וגילוי הנס, ונשלם ענין ההדלקה, וזהו שיש ברכה על ראיה זו.

ועיין בתוס' סוכה דף מ"ו ע"א, שעמדו מדוע ליכא ברכה על ראיית שאר מצוות, כגון, רואה בסוכה או בלולב, יעוי"ש בדבריהם. ולהמבואר, בודאי לא שייך ברכה זו רק בראיית נר חנוכה, שעל ידי הראיה נשלם ענין המצוה, אבל בסוכה ולולב אין בראייתן שום שייכות לעצם המצוה, וממילא לא שייך ברכה על זה.

והנה בדברינו לעיל 'בענין ברכת הרואה' נתבאר בשם אאמו"ר הגאון זצ"ל על דרך מה שכתבנו, יעוי"ש.

50. בחידוש הכתב סופר שהמדליק ביום ג' של חנוכה ב' נרות קלקל גם את הנר הראשון

המ"ב סי' תרע"א ס"ק ה' הביא בשם הכתב סופר (או"ח סי' קל"ה) שאם ביום השלישי יש לו רק שני נרות, לא ידליק את שניהם אלא ידליק רק נר אחד. ועי' בכ"ס שם שהוסיף שאם הדליק את שני הנרות יחזור וידליק שוב בברכה, כי במה שהוסיף עוד נר שלא כפי היכר הימים גרע גם את הנר הראשון, וכשמדליק שוב יברך פעם נוספת.

וצ"ע טובא הלא מיד כשהדליק את הנר הראשון יצא ידי חובתו, דמצות נר חנוכה איש וביתו, וכיצד יתכן שמשום שהדליק נר נוסף הפסיד את הנר הראשון, ולכל היותר הפסיד את המהדרין כשלא הראה את היכר הימים, אבל את הנר הראשון כבר יצא וקי"ל כבתה אין זקוק לה, ולדעת הרבה פוסקים אפי' כיבה במזיד אין זקוק לה, ואיך חוזר ומברך.

אבל באמת מצינו כיו"ב בדין מילא קערה שמן והקיפה פתילות, שאם לא כפה עליה כלי אפי' לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדורה (סי' תרע"א סעי' ד'). וקשה הלא מיד כשהדליק את הנר הראשון יצא יד"ח מצות נ"ח איש וביתו דאכתי ליכא מדורה, וכיצד יגרע מה שהוסיף להדליק אח"כ עוד נרות ונראה כמדורה, הא כבתה אין זקוק לה. וכבר עמד בזה בהגה' ראי"מ הורוויץ זצ"ל בשבת כ"ג ב', עי' שם.

ולכאו' מוכרח מזה שכיון שמעיקרא בשעת הדלקת הנר הראשון הי' בדעתו וכוונתו להוסיף עוד נר ולקלקל את הנר הראשון שיהא כמדורה, זה נחשב כבר בהדלקת הנר הראשון כאילו יש עוד נרות, ואפי' נר אחד לא עלה לו.

[ועי' בעין זה בדברי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספר 'טעמא דקרא' לחנוכה (אחרי פרשת וישב), שכתב ליישב שאלה הנ"ל הא בנר ראשון שהדליק אכתי ליכא מדורה ואח"כ כבתה אין זקוק לה, והוכיח מזה שאם דעתו מתחילה לכבות הוי כמדליק במקום הרוח דלא יצא יד"ח].

וא"כ ה"נ י"ל לגבי חידושו של הכתב סופר הנ"ל, שכיון שבשעת הדלקת הנר הראשון הי' דעתו ומחשבתו להדליק עוד נר ושלא יהיה היכר למנין הימים, נחשב כן כבר בשעת הדלקת נר הראשון כמי שהדליק ב' נרות, ומשו"ה גרע גם את הנר הראשון וצריך לברך שנית.

51. כבתה אין זקוק לה הרי יש חשד

ידועה השאלה בהא דקיימא לן כבתה אין זקוק לה, ומאי גרע מחצר שיש לה שתי פתחים שצריך להדליק בשניהם מפני החשד (סי' תרע"א סעי' ח'), א"כ למה בכבתה לא יתחייב להדליק שוב מדין חשד.

ועי' בית הלוי על התורה קונטרס לחנוכה דאה"נ אין זקוק לה היינו מעיקר מצות נ"ח, אבל זקוק לה מפני החשד שמא יאמרו מדהשתא לא הדליק מעיקרא נמי לא הדליק. והשערי תשובה (סוף סי' תרע"ג) הביא מהשבות יעקב דכבתה אין זקוק לה מ"מ צריך להניח נותר הנר בפתח כדי שיראו שנכבה הנר ולא יהי' חשד שלא הדליק.

ולכאו' י"ל החילוק בזה, דחיוב הדלקה מפני החשד אינו קיום דין של "והייתם נקיים" בעלמא שלא יבוא לידי חשדא, אלא הוי חלק מעיקר התקנת חז"ל של "הדלקת נר חנוכה", שתקנו חכמים שאינו יוצא יד"ח עד שלא יהא עליו שום חשד.

ומעתה הרי פשוט דחיוב של מפני החשד קיים רק כל זמן שיש עליו חיוב הדלקת נ"ח, ומפני החשד מתרחב עליו החיוב להדליק בעוד פתח. אבל כאשר הוא פטור מעיקר מצות ההדלקה לא שייך לחייב מפני החשד ולתקן לו חיוב הדלקה מחודש.

ולכן כבתה שכבר קיים את מצות הדלקה במה שהדליק בתחילה, תו אין זקוק לה שכבר יצא יד"ח, ולא יתכן לחדש כעת חיוב חדש של מפני החשד, כשלא יהיה בהדלקה קיום של מצות נ"ח.

[ובזה יתיישב מה ששואלים כיצד תקנו ברכה לרואה נ"ח שיברך עליה, ושמא נר זה שרואה הוא נר שהדליקו אותו מפני החשד, ואינו לפרסומי ניסא. והרי לא חילקו בדבר שהרואה יברך רק על נר שהדליקו מעיקר הדין. ועי' מש"כ הגרש"ז אויערבך זצ"ל במנחת שלמה ח"ב סי' נ"ח אות מ"ג.

אבל להאמור ניחא, דגם ההדלקה שמדליקים מפני החשד הוא קיום של מצות "הדלקת נר חנוכה" וכנ"ל, והוא בכלל הרחבת החיוב הקיים של עיקר המצוה של פרסומי ניסא, ושפיר הרואה נר זה יכול לברך. והגם שהמדליק עצמו אינו מברך על הפתח של החשד, היינו משום שמברך על האחד ושוב א"צ לברך על השני, כמבואר ברמ"א סי' תרע"א ס"ח].

"עַד לְמַגְלִי דִכְרָךְ"

רשכבה"ג רבינו הגדול מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל

"עַל הַנִּסִּים"

אמר רבנו לשואל ששאל מה טעם אנו מודים תמיד על הניסים אחרי שאמרו בשבת דף נ"ג ב' כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית, ואמר לו, כי במקום שצריך נס, ובדרך הטבע אי אפשר בלי זה אזי אדרבה הוא מעלה גדולה שזכה להיות לו נס, אבל במקום שאפשר על פי הטבע וכגון ההיא דשבת שהיה צריך להניק את בנו הרי יכול היה להיות פשוט יותר שיקנה לו אוכל ויאכיל אותו וכמו שעושים הרבה.

והנה בברכת המזון כתב הרמ"א בסימן קפ"ז ס"ד, דאם לא אמר על הניסים בברכת המזון יאמר אח"כ בתוך הרחמן "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו'". וגם בזה שאלו את רבנו איך תיקנו לבקש כן והלא אין מבקשים על מעשה ניסים (עי' ברכות ס' א' ומצינו גם תענית כ"ד ב' שרבא נענש שהטריח על הנס) והשיב כי התוס' במגילה כבר דנו בשאלה כעין זו, ובעידנא אחריתא השיב בפשיטות כי הבקשה כאן היא על ניסים שבגאולה עם ביאת המשיח, ובוודאי יהיו, ולא על כגון דא אמרו שאין לבקש על נס.

(ע"פ ארכיון נכדו שליט"א מחבר הספר "שי"ח החנוכה")

52. **סומא בהדלקת נר חנוכה**
יש לדון האם סומא יכול להדליק נר חנוכה בברכה?
(מ"מ: שו"ת מהרש"ל סימן ע"ז, מג"א סימן תרע"ה ומור וקציעה שם. וע"ע שו"ת בנין שלמה ח"א סימן נ"ב)

53. **כיצד עשה כדברי ב"ש?**
בגמרא במסכת שבת יש מחלוקת ב"ש וב"ה לגבי נרות חנוכה אם מוסיף והולך או שפוחת והולך והגמ' (דף כ"א:) מביאה ששני זקנים אחד עשה כב"ש ואחד עשה כב"ה. וקשה שכיון שהלכה כב"ה איך עשה בדברי בית שמאי?
(מ"מ: עי' בדברי היעב"ץ שהיה קודם ב"ק ועי' ריטב"א וביאוה"ל תרע"א ד"ה וי"א)

54. **כבתה אין זקוק לה**
הלכה רווחת שכבתה אין זקוק לה. האם יש ענין לחזור ולהדליק?
(מ"מ: עי' שו"ת מהרש"ל סימן פ"ה ופמ"ג סימן תרע"ג משבצות זהב סק"י)

55. **ברכה על מנהג**
שיטת המחבר שלא מברכים על הלל בר"ח כיון שזה מנהג ואין מברכים על מנהג. א"כ קשה למה על ההדלקה בבית הכנסת פסק השו"ע תרע"א סעיף ז' שמברכים?
(מ"מ: שו"ת חכם צבי סימן פ"ח ברכת מרדכי חנוכה סימן י"ז)

56. **בגדר ברכת הרואה**
האם ברכת הרואה היא סוג של ברכה על ההדלקה או שזה ברכת הודאה על הנס רק שיש תנאי שיראה נרות?
(מ"מ: קונטרס חנוכה ומגילה לגרח"א טורצ'ין סימן ו')

57. **הדלקת נר חנוכה ע"י גוי**
האם יש מקום לומר שגוי כשר להדליק נר חנוכה?
(מ"מ: רמב"ם פרק ד' הלכה ט' הלכות חנוכה. אמנם יש לדון לפי שיטת העיטור שהובאה בשו"ע תרע"ה סעיף ג' ועפ"י דברי הזכרון שמואל סימן י"ט סק"ד שיתכן שאי"צ שליחות בנר חנוכה ובאופן שהגוי אחד מבני הבית -פיליפיני)

58. **בגדר מהדרין מן המהדרין**
מה הם ההבדלים בין דיני מהדרין מן המהדרין לבין הידור מצוה של כל התורה כולה?
(מ"מ: עי' בית הלוי קונטרס עניני חנוכה וחידושי מרן רי"ז הלוי הל' חנוכה משנת יעב"ץ או"ח סימן ע"ד וע"ע שות רע"א תנינא סימן י"ג)

59. **טומאה הותרה בציבור**
איזה תירוצים הנך מכיר לקושיא: לשם מה הוזקקו לנס פך השמן הלא טומאה הותרה בציבור?

עורך המדור יעבור אי"ה על התשובות שיתקבלו,
וישיבם דבר לדון ולפלפל כדרכה של תורה,
להגדיל תורה ולהאדירה!

התבדלות והתאחדות

שמחת ניצחון החשמונאים מהולה בראשיתו של תהליך חורבן הבית השני, ולשמחה זו מה היא עושה?

עבודה-זרה (ח:):

"כי אתא רב דימי אמר: תלתין ותרין קרבי עבדו רומאי בהדי יוונאי ולא יכלו להו, עד דשתפינהו לישראל בהדייהו, (שלושים ושניים קרבות עשו היוונים עם הרומאים ולא יכלו הרומאים לנצח את היוונים, עד שהלכו הרומאים ועשו שותפות עם ישראל), **והכי אתנו בהדייהו** (וכך התנו הרומאים עם היהודים): **אי מינן מלכי מנייכו הפרכי, אי מנייכו מלכי מינן הפרכי** (בלומר, נשתף פעולה לנצח את היוונים, ואחרי הניצחון נחלק בינינו את שררת המלכים והשרים).

ושלחו להו רומאי ליוונאי: עד האידנא עבידנא בקרבא, השתא נעביד בדינא (עד עתה ניהלנו מלחמות ולא ניצחנו זה את זה, עתה נדון מי צריך להוביל על פי דין).

מרגלית ואבן טובה, איזו מהן יעשה בסיס לחבירו? שלחו להו: מרגלית לאבן טובה. אבן טובה ואנך (-אבן טובה נדירה יותר ממרגלית) **- איזו מהן יעשה בסיס לחבירו? אבן טובה לאנך. אנך וספר תורה, איזו מהן יעשה בסיס לחבירו? אנך לספר תורה.** (אחרי שפסקו ואמרו שכולם צריכים להיכנע בשביל ס"ת) **שלחו להו** (הרומאים ליוונים): **אם כן, אנן ספר תורה גבן וישראל בהדן.** (כלומר, מכיון שכרתנו ברית עם ישראל בהכרח עליכם להיכנע לנו).

כפו להו (היוונים נכנעו לרומאים).

עשרין ושית שנין קמו להו בהימנותייהו בהדי ישראל (במשך עשרים ושש שנה הרומאים קיימו את ההסכם עם ישראל), **מכאן ואילך אישתעבדו בהו** (לאחר עשרים ושש שנה הרומאים לא עמדו בהסכם והשתלטו על ישראל).

ממשיכה הגמרא: **"עשרין ושית שנין דקמו בהימנותייהו בהדי ישראל - מנא לן?**

דאמר רב כהנא: כשחלה רבי ישמעאל בר יוסי, שלחו ליה: רבי, אמור לנו שניים וג' דברים שאמרת לנו משום אביך.

אמר להו, מאה ושמונים שנה קודם שנחרב הבית פשטה מלכות הרשעה (מלכות רומי) **על ישראל, פ' שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית, מ' שנה עד שלא חרב הבית גלתה סנהדרין**

וישבה לה בחנות וכו'. אלא עשרין ושית שנין קמו בהימנותייהו בהדי ישראל ולא אישתעבדו בהו, ואמטו להכי לא קא חשיב להו כשפשטה מלכות הרשעה על ישראל". (כלומר כבר *עשרים ושש* שנה לפני אותם מאה ושמונים שנה פשטה מלכות רומי הרשעה, דהיינו מאתיים *ושש* שנה לפני חורבן הבית, אלא שבאותם *עשרים ושש* שנה עדיין שמרו על נאמנותן לישראל).

עד כאן דברי הגמרא.

*

מתבאר בדברי רבי ישמעאל בר יוסי, כי החורבן החל כבר במידת-מה מאה ושמונים שנה לפני שנחרב הבית. שמאז פשטה מלכות רומי – בעקבות ההסכם שעשו עם ישראל.

נמצא, כי הבכייה לדורות על חורבן הבית ע"י רומי, תחילתו באותו הסכם שעשו ישראל עם הרומיים כנגד היוונים!

והנה לכאו' דברי הגמ' פלואים מאד, שהרי אותו חשבון של מאתן ושית שנה כולל בתוכו גם את תקופת מלכות בית חשמונאי, כלשון הגמ' **מלכות חשמונאים בפני הבית מאה ושלש, מלכות בית הורדוס מאה ושלש, אלמא מאתן ושית הוו, ואת אמרת מאה ושמונים הוו?** (כלומר, איך אפשר לומר דמלכות הרשעה פשטה רק מאה ושמונים שנה לפני חורבן הבית, הרי תחילת מלכות הרומיים מאתיים *ושש* שנה קודם החורבן, שהרי מלכות החשמונאים התחילה עם מלכות רומי, כלשון רש"י **אלמא מאתן ושית קודם חורבן הבית פשטה, דהא אמרן לעיל דרומיים וישראל נטלו יחד המלכות מיונים, וקתני הכא דישראל מלכו קודם חורבן מאתן ושית).**

מבואר אפוא כי חשבון מאתיים *ושש* השנים הוא מתחילת מלכות החשמונאים, ונמצא שההסכם שעשו ישראל עם הרומאים, **נעשה באותו הזמן של נס חנוכה שבו ניצחו החשמונאים את היוונים!**

והפלא זועק, חגיגת ניצחון זו של החשמונאים בשמונת ימי החנוכה למה היא עושה? הלא אותו הזמן שבו ניצחו החשמונאים את היוונים הוא הוא הזמן שבו ניצחו הרומיים את היוונים דבר שהביא לבסוף לחורבן הבית, ואיך יתכן שמעשה זה של חתימת ברית עם הרומאים, שבעצם הוא זה שהיווה את הפתח לגלות ישראל ביד הרומאים (וכמבואר בהמשך בגמ' בע"ז שזה היה תחילת החורבן), הוא העומד מאחורי ניצחונם של ישראל על היוונים בנס חנוכה.

היתכן כדבר הזה?

הרי לפי המתבאר בגמ' בע"ז, באותו הזמן של נס חנוכה החלה השתעבדות ישראל תחת עול רומי! אתמהא!

*

לצד תמיהה זו. יש להבין את עיקר השמחה הגדולה בחנוכה ושתיקנו עליה יו"ט לדורות.

אם נאמר שזהו משום שמחת הנס של הדלקת הנרות משך שמונה ימים – הרי בבית-המקדש היו ניסים גלויים כסדר לאורך כל השנים, ולא קבעו עליהם ימים טובים.

שמא נאמר שנתקן היו"ט של חנוכה על שמחת הניצחון על היוונים?

גם זה אינו מסתבר כל-כך.

שהרי לאורך השנים היו בעם ישראל מלחמות רבות וניצחונות ע"י ניסים, ולא קבעו על זה יום טוב בהלל והודאה שמונה ימים, וא"כ מה ראו על ככה לקבוע יו"ט גדול על ניצחון זה שהפליגו בחשיבותו עד שלשיטת הבה"ג היו"ט של חנוכה הוא מדאורייתא.

ניצחון החשמונאים היה צידה לדרך הגלות הארוכה – ועל זה השמחה!

ברם, מדברי הגמרא נראה שבאמת השמחה של חנוכה אינה על עצם הניצחון.

כי בדברי הגמרא הידועים במסכת שבת *משמע שימי* החנוכה נקבעו על הנס של פך השמן שדלק שמונה ימים, ואף על פי שהניצחון היה כבר לפני כן, מ"מ לא קבעו יו"ט עד שראו את נס פך השמן.

וכן בגמרא בר"ה (יח:) מבואר שמצד עצם הניצחון על היוונים היה ראוי לבטל את החג, שהרי בטלה מגילת תענית, דהיינו שביטלו את כל החגים שנעשו להודאה על ניסים, שהרי בזמננו כבר אין ניסים. אלא שאת חנוכה השאירו משום 'דמפרסם ניסא', *משמע* שאין שמחת החנוכה על עצם הניצחון אלא על ענין אחר.

*

ונראה לומר, *שעיקר המשמעות של* נס חנוכה הוא דווקא על הניצחון של תרבות ישראל על המתייוונים, שהיוו סכנת כילוי על מהותו ועל זהותו של כלל ישראל.

על כן, הגם אשר באותה שעה הותחל כאמור הגלות של רומי בזעיר אנפין, מ"מ רומי היוותה סכנה על הגוף וגם על קיום המצוות אבל לא היתה סכנה על תרבותו של כלל ישראל שהיא עצם מהותו וזהותו, משא"כ תרבות יוון היוותה סכנה מוחשית על כלל ישראל.

וזה היה עיקר הניצחון.

אלא שעובדה זו עדיין אינה מספיקה לנו. משום שלכאורה יש כאן מציאות אחת עם שתי משמעויות מנוגדות. מחד גיסא יש כאן שמחת הניצחון על תרבות יוון, ומאידך גיסא יש כאן מציאות של תחילת מלכות רומי שזה היה בעצם תחילתו של החורבן.

אכן, נראה לומר, שעובדה זו שניצחון מלחמת רומי על יוון בא יחד עם נס חנוכה, הגם שניצחון הרומיים הוא אשר הביא לבסוף לחורבן הבית והגלות, היא מפלאות תמים דעים ובכוונת מכוון, שכן בעומקם של דברים נקבעו היו"ט של חנוכה על כך שעם ישראל התחיל להתכונן בו אל הגלות!

הניסיון העצום של הגלות הוא להמשיך לחיות בתוך הגלות בין שבעים זאבים. "עם לבדד ישכון".

כשעם ישראל נמצא בארצו, בידו להתנתק בקל מהשפעת הגויים. אבל כשהוא נמצא בגלות, באופן טבעי המיעוט נמשך אחר הרוב. טבע האדם להיות נמשך אחרי אנשי מדינתו ולקבל מהם השפעה, כלשון הרמב"ם הידוע (דעות פ"ו ה"ב) 'כי דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו.

כל אדם שמגיע למדינה חדשה, עיקר רצונו הוא להתאקלם, להתמזג עם הציבור. וטרם קמה מציאות של עם גולה שלא יתערבב עם הגויים שסביבתו. מציאות זו שכלל ישראל אינו מתאקלם עם הגויים הוא נס ופלא!

וזאת משתי סיבות, הסיבה הראשונה היא משום שהרוב הם החזקים. הכח הוא בידיים שלהם. הם שולטים בפועל ויש להם את הכוח לכפות את רצונם על המיעוט. אדם אינו חפץ להיות בצד החלש והנשלט אלא מבקש להשתייך אל הצד החזק והשולט. זהו טבעו של האדם (ועל זה תוקן יום הפורים).

הסיבה השניה, היא המשיכה התרבותית.

כאשר ישנה תרבות שלטת והרוב חי לפיה, המיעוט מרגיש מוזר וחריג. משונה. הוא רוצה להתאקלם עם אנשי סביבתו, להיות כמותם, לקבל את תרבותם, כדי לא להיות מיעוט חריג.

לפני שעם ישראל יוצא לגלות הארוכה, שהיא עיקר המבחן שלו האם יצליח לשמור על קדושת ישראל גם כשיש ניסיונות חזקים – הוא חייב לחדד בעצמו את הענין הזה שהוא 'עם לבדד ישכון'. שהוא לא צריך להתבייש בכך שהוא מיעוט.

כי למרות ש"אתם המעט מכל העמים", אבל אנחנו מחזיקים באמת שלנו, ועל היהודי להרגיש גאווה ביהדות ולא לנסות לוותר עליה ולהתמזג עם החזקים.

זה היה המאבק של חנוכה.

היוונים שלטו על העולם והשליטו את התרבות היוונית, והם חדרו לארץ ישראל להשליט גם עליה את התרבות.

הניסיון של כלל ישראל היה לעמוד על שלהם! להיות גאים בגאווה יהודית! לא להרגיש בושה ביהדות ולא לנסות להשתלב.

*

הנס של חנוכה היה שמעטים עמדו מול רבים, חלשים מול חזקים, עוסקי תורה מול זדים, והצהירו שהם דבקים בדרכם, בדרך התורה, ואינם כורעים לפני תרבות יוון.

המהות של חנוכה זה "רבים ביד מעטים". זוהי ההבנה, שהחוזק האמיתי נמצא בידיים של היהודי, החלש והמעט מכל העמים, אבל החזק באמת ברוחו ובדרכו!

הגלות התחילה בזמן ההתייוונות. והניצחון של בני חשמונאי לא היה ניצחון פיזי, וכפי שהבאנו מהגמרא בע"ז, הניצחון היה בשיתוף עם הרומאים, מחוסר ברירה, ולמעשה אחר כך נסבב מזה גם הנפילה בידיהם והגלות.

אבל הניצחון היה ניצחון של הרוח היהודית! השתחררות מעול מלכות יוון והכרה שהאמת נמצאת בידינו!

ענין זה מרומז בדברי הגמרא הנ"ל, שהרומאים אמרו ליוונים: "ספר תורה גבן וישראל בהדן". היתה כאן הכרה מצד כל האומות שהאמת נמצאת ביד ישראל. זה היה עיקר הניצחון.

לאורך הגלות מתקיים מאבק התמידי על הזהות והגאווה היהודית – ואנחנו מנצחים בו פעם אחר פעם

בגמרא בשבת (סז.) מובאת המימרא של ריבר"י בזה"ל:

"מאה ושמונים שנה עד שלא חרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל. שמונים שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית. ארבעים שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה בחנויות".

מבואר, שכל התהליך מתוך השנים של "פשטה מלכות הרשעה על ישראל", היה תהליך של הכנה לחורבן, ותיקנו תקנות של הכנה לגלות, כגון שגלתה סנהדרין וישבה בחנות וכדו'.

ולפי זה יש לומר, שגם קביעת היו"ט של חנוכה, שהוא שייך לענין של המעבר ממלכות יוון למלכות רומי – הוא הכנה לגלות.

הנס של חנוכה הוא צידה לדרך לפני הגלות הארוכה.

ולכן חוגגים את החנוכה לדורי דורות, ולדעת הבה"ג היא מצוה מדאורייתא. כלומר, מצוה שעיקרה לקראת הגלות הרע והמר. כי זה הכח שלנו בגלות, להישאר דבקים ביהדות. להפנים בתוכנו שהרבים אינם קובעים ומנצחים, ואין להם יחס חיובי יותר מהמיעוט.

וכפי שאומרים ב'על הניסים': **"גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים".**

כלומר יש כאן התמודדות תמידית בין עולמות, ואנחנו ננצח. וזהו מיסודי החינוך לחיות תמיד עם ההבנה שהאמת איתנו וסוף האמת לנצח.

*

בכל מערכות הציבור החרדי היו גדולי ישראל מחזקים באמירות של 'דידן נצח'.

מרן החזון-איש במערכה על גיוס בנות אחרי שהתעסק בהצלה ולא היה נראה כלל שיצליחו, ובאמת החוק עבר רח"ל, מ"מ אמר בלשון התחזקות 'הם לא יקחו – אנחנו ננצח'. ובסוף באמת לא לקחו. ואמר שלא היו אלו דברי נבואה אלא דברי התחזקות.

ומפורסם מאמר של החזון איש: "אנחנו העגלה המלאה".

וכבר אמר אחד הסופרים מהציונים שמקפיד מאד על בן-גוריון מדוע לא מחה כשהחזון איש אמר לו אנחנו העגלה המלאה. כי זה מהמאמרים החזקים שחיזקו את כל הציבור החרדי. שתיקת בן גוריון היתה כעין הסכמה. והגם שהיינו מיעוט, מאמר החזון איש נתן לנו להרגיש.

זה החינוך בחנוכה. אנחנו, הגם שאנחנו המיעוט, בכל זאת אנחנו העגלה המלאה! והם [הרבים]- עגלה ריקה מכל.

וזה החינוך שנשתרש בישראל. והמתבונן בזה יבין שלולי החינוך הזה שיסודו הוא יו"ט של חנוכה לא היה נשאר מכלל ישראל שריד ופליט ולא היינו עוברים את הגלות הרע והמר.

* * *

מצות נר חנוכה היא על כל ישראל באיש אחד

הנה בעיקר החיוב של נר חנוכה יש שני דינים א' פתח הבית ב' בחוץ ברשות הרבים, כלומר מהות המצוה היא מצד אחד בפתח ביתו. ומצד שני דוקא בפרהסיא שמובנו הוא שכולם כאיש אחד מדליקין את הנרות.

יעויין בקונטרס על חנוכה של הגרח"א טורצין שמביא בשם הגרי"ז **דדין שעת הסכנה הוא תקנה מיוחדת ולכן אף במקום שאפשר ליחידים להדליק על פתח הבית מ"מ פטורים להניח מבחוץ שאם היו כולם מדליקים מבחוץ הוה סכנה ובשעת הסכנה היתה התקנה שמניחה על שולחנו**. ונראה כי ההסבר העמוק בזה היא שמצות נר חנוכה היא מצוה ציבורית על כל ישראל כאיש אחד וכמו שכתבנו.

ומוכח מכל זה שהמצוה היא על כולם כאחד שמוטל עליהם להתנתק מכל עמי הארץ אשר סביבותיהם כנ"ל וזה אפשר רק על ידי חיבור פנימי, החינוך בכלל ישראל הוא וחינוך בית כל בית ובית צריך להיות חזק בתוך ביתו וחינוך ציבורי, ביחיד עם חינוך הבית גם חייבים לעשות את המצוות כאיש אחד, וזה הוא מיסודי החינוך להתחבר עם תלמידי חכמים ובני הישיבה ולהרגיש באחד מהם ללא שינוי כלל וכלל.

המשך מעמוד 17 ---

ובלא"ה הרי הנוסח אם מתיירא מן הלצים מדליקה על פתח ביתו מבפנים ובשעת הסכנה מדליקו על שלחנו ודיו. וי"ל שעל פתח ביתו מבפנים היינו שיראו בני רה"ר, וכמנהג הטור ורק מרויח שהלצים לא יוכלו לכבות הנרות.

ועכ"פ נ' שלצים אין הכוונה שמתבדחים אלא שמציקים, והשווה מש"כ בסי' תקנ"ד לגבי לבישת נעלים ברחוב הגויים מפני שמלעיגים עלינו.

והנראה לדינא, לקיים את מנהג ההדלקה בחוץ וכך קיבלנו מרבותינו זללה"ה.

אשריכם תלמידי חכמים

ארגון "תורה דיליה" מברך בזאת את בני הישיבות היקרים שהשתתפו והשיבו לשאלות ונידוני גליון "חדוותא" ותכנית "ריתחא דאורייתא",
יזכו להוסיף בשקידת התורה ויגיעתה מתוך מנוחת הדעת ורוב סיעתא דשמיא.

להלן רשימת הזוכים מבין משיבי גליונות "חדוותא" וזוכי תכניות "ריתחא דאורייתא" אב תשפ"ב ותשרי תשפ"ג

מילגה 300 ש"ח:
הבה"ח **מוטי פוגל** - צעירים

מילגה 230 ש"ח:
הבה"ח **צבי שחור** - פוניבז'

מילגה 200 ש"ח:
הבה"ח **צבי דב לוין**

מילגה 130 ש"ח:
הבה"ח **אלחנן אריאל** - דברי מרדכי

מילגה 100 ש"ח:
הבה"ח **ישעיהו בירנבוים** - בית מדרש עליון | הבה"ח **משה בלוי** - דברי מרדכי | הבה"ח **אשר כוהנים** - באר התלמוד ירושלים | הבה"ח **שמואל קולמן** - קהילות יעקב

שעון יד יוקרתי:
הבה"ח **יוסי ברמן** - דברי מרדכי | הבה"ח **חנוך גינזבורג** - פוניבז' | הבה"ח **יוסף יהודה הרציג** - פוניבז' לצעירים | הבה"ח **יוסף הרשקוביץ** - פוניבז' לצעירים | הבה"ח **אליהו זנגר** - פוניבז' | הבה"ח **משה דוד זנגר** - פוניבז' | הבה"ח **ישראל כהן** - נחלת דן | הבה"ח **יששכר פוריס** - תפארת ציון | הבה"ח **ישראל קורץ** - אור אלחנן | הבה"ח **אברהם ישעיהו שוורץ** - תורה בתפארתה | הבה"ח **שמעון בן ציון שיינר** - פוניבז'

ספר 'ויהי בנסוע' - מעשי הוד על מרן האילת השחר זצ"ל מתוך עצרות המספד:
הבה"ח **דוד אדלשטיין** - פוניבז' | הבה"ח **חיים פנחס בן עמי** - יסודות | הבה"ח **שמעון גלברט** - דעת תבונות | הבה"ח **שלמה גרינבלט** - נתיב הדעת | הבה"ח **נחמן גרינוולד** - קול תורה | הבה"ח **אלעזר צבי וייצמן** - ברית יעקב | הבה"ח **משה אליעזר נויבירט** - נתיב הדעת | הבה"ח **חיים פיט** - קול תורה | הבה"ח **יוסף קרביץ** - אמרי משה | הבה"ח **מאיר שמחה שוורץ** - תורה בתפארתה | הבה"ח **שמואל שיף** - קול תורה

מילגה 60 ש"ח:
הבה"ח **יחזקאל כהן** - דעת תבונות | הבה"ח **אלחנן קמחי** - יסודות

מילגה 50 ש"ח:
הבה"ח **יוסף אוחין** - פוניבז' | הבה"ח **יוסף הלפרין** - בית מדרש עליון | הבה"ח **יוסף פוגל** - תורה בתפארתה | הבה"ח **קולדצקי** - דברי מרדכי

מילגה 30 ש"ח:
הבה"ח **אייכהורן** - הגרי"ש | הבה"ח **אברהם ישראל גליק** - פוניבז' | הבה"ח **משה גרינבלט** - חברון | הבה"ח **אלעזר מנחם הלר** - תפרח | הבה"ח **שמואל וינטרניץ** - פוניבז' | הבה"ח **אלעזר זלושינסקי** - תורת אמת | הבה"ח **זלצברג** - תורה בתפארתה | הבה"ח **אהרון ישראל חיון** - בית שמעיה | הבה"ח **זאב כהן** - כנסת יחזקאל | הבה"ח **נתנאל ליברמן** - תפרח | הבה"ח **שלמה מלר** - פוניבז' | הבה"ח **אלעזר סוקולובסקי** - תורה בתפארתה | הבה"ח **אריה פוגל** - נתיב הדעת | הבה"ח **אלעזר קופמן** - תורה בתפארתה | הבה"ח **בנימין קופמן** - מיר ברכפלד | הבה"ח **שמעון קליינרמן** - פוניבז' | הבה"ח **מנחם רוזנבלום** - שערי תורה | הבה"ח **שלום רייבי** - סלבודקה | הבה"ח **יוסף שפיגלר** - אורחות תורה

- ע"ד רבותינו שליט"א המלגות מחולקות בשוברים לרכישת ספרים -

המערכת מתנצלת בפני מאות בחורים שלא הצליחו להיכנס לתכנית 'ריתחא דאורייתא' בחול המועד סוכות תשפ"ג, עקב העומס הרב על הקווים.

בימים הקרובים ייצרו קשר עם הבחורים החשובים המופיעים ברשימה זו ויתאמו עמם את דרך קבלת הזכיה.

וזאת למודעי, כי עשינו מאמצים מרובים בסידור ואיתור פרטי הבחורים, עם זאת ישנם בחורים שזכו בתכניות 'ריתחא דאורייתא' שלא השגנו את פרטיהם המלאים, נבקשם להשאיר לנו הודעה ברורה עם פרטים מלאים בקו 'בהיכלו' שלוחה 8.

הספר שלך חייב לכבוש את הלבבות!

אסור שיישאר בארון!

אחרי עמל של שנים,
קטע לקטע הצטרף
והשלימו יחד לפרק
כותרת לפרק,
ומעבר לפרק הבא.

סוף סוף הושלמה

היצירה,
המבטאת נכון את
הרעיון והמסר
- לקהל הקוראים.
הספר כבר מוכן,
החלום כבר קרם עור
וגידים.

בשלב זה
- בין אם מדובר **בחיבור תורני,**
ובין אם זה **ספר קריאה,**
ו**תולדות חיים.**
בכל ספר שהוא -
הלב מתחיל לדפוק
מחשש ודאגה.

האם יקראו אותו?
האם אצליח לממש
את החלום שלי?
כאשר מתחילים בבירור
מחירים:

עריכה לשונית, עימוד,
הדפסה וכריכה. ועוד...
מנקרת מחשבה,
איך נגייס תקציב לזה?

ומה יקרה אם אתקע עם
הספרים?
- במקום למכור
ולהרוויח
אצטרך לשלם עלויות
של אחסון...

ואכן, יש מחברים,
שזה המסר
- אותו הם מעבירים
למתחילים.
'התכונן לכך שזה לא
ימכר.
לחלק אותו בחינם - זו
כבר הצלחה,
שלפחות יתעניינו בזה'.

זה מאוד כואב לשמוע
דיבורים כאלה.
אכן, זה תמרור אזהרה
- שצריך לקחת בחשבון
לפני ההוצאה לאור.

אבל!
יש ספרים - שכן הפכו
ל**מבוקשים**!

יש ספרים -
שעשו **מהפכה בלבבות**!
יש ספרים - **שהקוראים ממליצים עליהם**!

יש ספרים - ואת זה אני
כותב מהיכרות בשטח -
המניבים רווח כלכלי טוב למחבר.
גם כשניקח את הרווח
ונחלק אותו לשעות
העבודה שהושקעו
בספר
- זה שכר נאה.

ב'תורה-דיליה'
חשים - בשיחות עם
מחברי ספרים
- את מה שמתחולל
בליבם.
מה שהכי חשוב למחבר
ספר - זה משהו מהותי.

בספר תורני -
יש בזה מימד רוחני,
לזכות להיות חלק
בשרשרת
- 'מוסרי התורה'.
בספרים אחרים,
זה '**מימוש עצמי**'
למחבר,
חלום החיים של מחבר -
לראות איך שיצירתו
מתקבלת ומשפיעה
בציבור.
השאלה:
'איך אוציא את הספר?'
'איך אפיץ את המסר
והאור שלי לרבים?'
- מעסיקה הרבה
אנשים.
לכן חקרנו את
המאפיינים
של הספרים שכן
הצליחו,

ובסייעתא דשמיא
פיתחנו ב'תורה דיליה'
את נוסחת - '**שר האלף**',
ליצירת אלף מתעניינים
בספר שלך.

זוהי בעצם שיטה שלמה
- איך להפוך את הספר
למבוקש יותר.

נתמצת אותה
בשני משפטים:
"התנאי להכפלת הביקוש של הספר הוא, שהספר נערך בהתאמה ובהנגשה - לקהל היעד".

חשבת על הפוטנציאל הגלום בספר שלך?

בהכוונה נכונה
הוא יצא לאור
ויהפוך לספר מבוקש!

'תורה דיליה'
הוצאת ספרים מקצועית
בדגש על הגשה איכותית
ועיצוב מושקע

להגשמת החלום שלך, צור קשר
052-7698759
BOOK038009090@gmail.com

הוצאת ספרים
שע"י **תורה דיליה**
ספרים **שקונים** אנשים

הקלדה • עריכה • הגהה • ניקוד | עימוד • עיצוב | הדפסה וכריכה | שיווק • פרסום • הפצה

055-6720139

ימי החנוכה תשפ"ג בקו 'בהיכלו'

שיעורי "הדוותא דשמעתתא"

בימי החנוכה (החל מליל שישי) יתקיים אי"ה בית מדרש פעיל
בשאלות ונידונים אקטואליים מרתקים ומשמחי לב

היכנסו מידי יום לשלוחה 3
והאזינו לשיעורים יומיים קצרים מפי הגאונים:

רבי מנחם כהן שליט"א
ר"מ ישיבות "נתיב הדעת" ו"יסודות"

רבי עקיבא מדלוב שליט"א
ראש כולל "ענטרת יצחק"

שעה של שמחת התורה שאסור לפספס!

כמידי חג תתקיים אי"ה
התוכנית הלמדנית של עולם הישיבות
בשאלות ונידונים מרתקים ושמחים

שימו לב!
בעקבות העומס הרב שהיה בתכנית סוכות תשפ"ג אנו עושים מאמצים מרובים שהתכנית תוכל להתקיים באופן תקין,
עקבו אחר ההודעות!

"דיתהא דאורייתא"

בהשתתפות הגאון רבי מנחם כהן שליט"א
ר"מ ישיבות "נתיב הדעת" ו"יסודות"

בשילוב חידון טריוויה
תוכנית נושאת פרסים יקרי ערך!

התוכנית תתקיים אי"ה במוצ"ש פרשת מקץ אור לא' טבת בשעה 8:30

שימו לב! בכדי שנוכל להעביר זכיות למשתתפים
מומלץ להירשם לקו "בהיכלו" בשלוחה 1,
עד יום חמישי כ"ח כסלו בלילה

בהיכלו

היכל התורה הקווי של בני הישיבות
מבית "תורה דיליה"

03-30-64-200